

ISBN 80-969147-9-0

9 788096 914791

LiRea

Jak me hutoreli

Jelinková

800 87

KRÁTKY SLOVNÍK
NÁREČIA
SLOVENSKÉHO - *STRAŠČANSKOHO*

Jak me hutoreli

Paula Sabolová - Jelinková

DRUHÉ
VYDANIE

Paula Sabolová - Jelínková

KRÁTKY SLOVNÍK
NÁREČIA
SLOVENSKÉHO - **STRAŠČANSKOHO**

Jak me hutorel'i

Druhé, rozšírené vydanie

Zozbierala a autorsky pripravila
Paula Sabolová - Jelínková
© Mestský úrad Strážske 2004

*Mestský úrad v Strážskom,
zberatelia a autorka
s úctou a láskou venujú
svojim spoluobčanom*

ISBN 80-969147-9-0

Paula Sabolová - Jelínková

**KRÁTKY SLOVNÍK
NÁREČIA
SLOVENSKÉHO - STRAŠČANSKOHO**

Jak me hutorel'i

Kedz ce u Straskim ňenabija,
u Naciňovši ňeokradňa,
u Starim ňeošmeja,
ta možeš pujs do sveta.

Vážení čitatelia,

Vydaný slovník „Jak me hutoreli“ mal medzi čitateľmi veľký ohlas. Preto sme sa rozhodli pre druhé - rozšírené - vydanie. Som presvedčený, že sa dostane aj tým záujemcom, ktorí nemali šťastie zadovážiť si ho skôr. Časť kníh bola predaná, ďalšie boli rozdane ako spomienkové dary pri rôznych príležitostiach.

Rozšírený slovník ponúka umenie ľudových tvorcov a zberateľov, ktorí sa takýmto spôsobom pričínili o zachovanie nárečia. Nárečia, ktoré ostane spomienkou žijúcim občanom a žriedlom mladej generácie.

Všetkým tvorcom, ktorí sa podieľali na tvorbe tohto slovníka, patrí moje srdečné poďakovanie.

Nech Vám tento slovník slúži pre zábavu, ale aj uchovanie krás nárečia minulosti, nezabudnuteľných tradícií, zvyklostí a umenia našich predkov.

Ján Tejgi, primátor mesta Strážske

Šťastnú cestu

Je potešiteľné, že mesto Strážske vydáva - po Piesňach zo Strážskeho a okolia - ďalšiu publikáciu, teraz z pera Pauly Sabolovej - Jelínkovej. Zachytáva v nej pôvodný slovník obyvateľov v nárečí. Zostavovateľka zahrnula nielen výrazy, ale aj príbehy, zvyklosti a iné staré zaujímavosti z nášho mesta v pôvodnom jazykovom znení. Výber ponúka staré poklady zo života ľudí v Strážskom a okolí, ktoré mladej a budúcej generácii priblížia minulosť, a starším pripomenú ich mladosť. Želám tejto zbierke šťastnú cestu za čitateľom a za ľudovými krúžkami, ktoré môžu z nej čerpať pri tvorbe programov.

Ing. Vladimír Dunajčák, primátor mesta
(prvé vydanie)

SLOVO NA ÚVOD

Súčasný kultúrny a spoločenský život i medziludské vzťahy zreteľne poznamenáva istá všeobecná kríza doterajších kritérií, deštrukcia či strata hodnotovej orientácie v celej široko chápanej oblasti kultúry, badateľné negovanie domácich tradícií ako organickej súčasťi kolektívnej pamäti i historického povedomia, bagatelizovanie všetkého vlastného, nekritická a nekompetentná adorácia cudzieho a "svetového". Prejavy národnej vlažnosti sú viditeľné aj v postojoch k jazyku ako výraznému atribútu národa. Nastupujúca doba nivalizačnej integrity, epocha rýchleho technického dorozumievania sa ponad všetky komunitné i národné hranice, akási globálna komunikácia, v ktorej sa často vytráca či vyprázdňuje obsah slov i niektoré ďalšie súčasné mimojazykové faktory zvyrazňujú a umocňujú opodstatnenosť návratov k trvalým hodnotám národného jazyka, petrifikovaným najmä v miestnych nárečiach; ich nositelia vo všeobecnosti lepšie odolávajú rýchlo sa rozširujúcej infantilizácii a barbarizácii jazyka, ktoré do komunikácie obyvateľstva prenikajú najmä audiovizuálnymi a masmediálnymi kanálmi.

Spisovný jazyk a (miestne) nárečia sú dve základné variety národného jazyka. Spisovná slovenčina sa vyvinula z ľudového jazyka, a preto ju nemožno stavať do protikladu k nárečiam: oblasti používania týchto dvoch variet stoja vedľa seba, nie proti sebe. Jedinečné, nenapodobiteľné čaro ľudového spôsobu vyjad-

rovania, ktorý je zdrojom aj umeleckého štýlu a jeho obraznosti, spočíva najmä v jednoduchosti, priliehavosti, priezračnosti, výstižnosti. Pre poznanie jazyka, kultúry a mentality národa má evidentný význam aj frazeológia, zaznamenávaná v súvislých prejavoch používateľov a nositeľov nárečí. Vo všetkých nárečových frazémach sa dynamicky prejavuje spätosť jazyka a myslenia, zmysel pre detail a originalitu, schopnosť nárečia dlhodobejšie zachovať také kombinácie jazykových prostriedkov, ktoré výstižne charakterizujú javy každodenného života ľudu.

Slovná zásoba a všetok nárečový materiál predstavený v Krátkom slovníku nárečia slovenského strážanského Pauly Sabolovej dokazuje, že ľudová reč je živým a stále živým prameňom, ktorý tečie stáročiami. Výpovedná sila nárečí nevyschla; stále sú základným a najprírodzenejším zdrojom napájania a zavlažovania jazyka. Kultúrny človek s rozvinutým jazykovým citom dokáže obohacovať svoj prejav aj tak, že využíva pri formulácii myšlienok všetky pozitívne podnety a vzory, ktoré ponúka nárečová slovná zásoba. Nepochybujem o tom, že aj tento nevelký súpis nárečovej slovnéj zásoby ponúka na tvorivé dotváranie či zdravé zjednodušovanie nášho vyjadrovania číry a nezastupiteľný potenciál.

Ivor Ripka

A

abo - (spoj.) alebo
abnestia - amnestia
adunk - pomocný úradník na panstvách
agar - veľmi chudý človek
agvent - advent
akuratne - správne, poriadne
alamuňija - hliník
ambrela - dáždnik
ancuk - oblek
andel - anjel
andelkovi kabat - sukňa z polohodvábnej ľahkej tkaniny
anginet - sypkovina

anglijski - anglický
anglijska chorota - rachitída, krivica (mäknutie kosti)
antlager - pomocník na stavbe
apo, apčo - otec, otecko (oslovenie)
ardza - hrdza
arenda - nájomné
arendaš - podnájomník
arešt - žalár, väzenie
asentirka - vojenský odvod
avzlag - výklad
ažurka - mriežkovaná výšivka

B

baba - stará mama, babička, babka
babička - pôrodná asitentka
babiňec - vstupná časť

kostola
babka - bábika
babočka - kovadlina na vyklepávanie kosa
bačič sé - páčiť sa

bačka - sud
badogar - klampiar, plechár
bagadž - zavazadlo, batožina
bagadžija - nepotrebné (nahromaždené) veci
bagov - močka, vyžutý tabak
bahňatka - jahňady, bahniatka
bachtareň - strážny domček pri železničných závorách
bajusi - fúzy
bakšiš - prepitné
balamuta - starosť, neprijemnosť
baloga - ľavá ruka, ľavačka
banda - 1. hudobná skupina 2. skupina povaľačov
bandu bic - udržiavať mimomanželský alebo iný spoločenskonekalý vzťah

bandurki - zemiaky
banovac - ľutovať, žiaľiť
banti - žrdka v kuríne
bantovac sé - trápiť sa, umárať
baraňa hlava - jedlá (vzácná) trsovitá huba s množstvom klobúčikov (výskyt - Riedky vrch)
baranki - malé oblaky na oblohe
barbič - holič
bardo - brdo (časť krosien)
barchet - bavlnená tkanina česaná na rubovej strane
barches - šábesový koláč, židovské sviat. jedlo
barina - jama, mláka po daždi
barnavi - hnedý
bars - veľmi
baršoň - zamat
barvinok - zimozelen

baržej - viacej
baťa - obchod s obuvou
basi - 1. basa - hudobný nástroj, 2. žalár
batist - jemná bavlnená látka
batoh - bič
batoric še - preberať zo spánku, prebúdzat sa
bavic še - hrať sa (**bavic šaleno** - hrať blázna)
bavic dzecko - varovať dieťa
bandlerovec - benderovec - príslušník ozbrojených bánd ukrajinskej kontrarevolučnej armády, SS a iných dobrodruhov po II. svetovej vojne
bečec - blačať
bečelovac - vážiť si, ctíť, mať rád
bedňak - nádoba na smeti
behac še - páriť sa

(o krave)
Bejla - Vojtech
belave - modridlo
belavi - modrý
bembaľ - tučný človek
bendov - veľké brucho
bendrek - 1. obušok, 2. cukrík zo sladkého dreva
beštelovac - objednať
berecinec - ovčinec
berni urad - daňový úrad
bešedľivi - zhovorčivý
beteha - nekvalitná planá pálenka "durihlav"
betár - šibal, huncút, lapaj, nezbedník
bez počľivojsc - necharakterný, nemorálny
bic - biť (palicou)
bic - podobaf sa (**bije na macir** - podobá sa na matku)
bičok - býček
bida - 1. bieda, 2. po-

hlavný orgán (hanlivo)
bidňak - bedár
bidňatko - chudiatko
bidni - vychudnutý
bidovac - biedif
bigar - veľký kus
biglajz - žehlička, hladidlo
bife - byliny
bifet - lístok
bilic - líčiť steny
bilic platno - bieliť (doma utkanú látku) na slnku
bilko - bielko z vajíčka
biňgov - povalač
bireš - chudobný sluha na panstvách, želiar
birov - richtár
birovac - vládaf
bistovac še - spoliehať sa
bitang - prešibanec
bitanga - zlá, vypočítavá a nemorálna žena
bizovac še - spoliehať sa
bizovňe - isto, iste
bižalna - dula
bľacha - plech
blajbok - olovnica, závažie na určenie zvislého smeru
blajvas - ceruzka
blašanka - plechovka, plechovica
bľicha - bľcha
blíščec še - lesknúť sa
bloščica - ploščica
blud - klamstvo, omyl, nepravda
bludarka - klamárika, cigánka
blukac še - ponevierať sa, potíkať
bluvac - vracaf
blůznuc (medzi oči) - špliechnuť (medzi oči, nevyberane povedať) bezohľadne vyhodíť na oči
bobalki - vianočné jedlo, drobné buchtič-

ky z kysnutého cesta
posypané makom a
inými pochutinami

bobovník - veronika
lekárska, lúčna
rastlina

bocan - 1. bocian, 2.
znetvorený plod
slivky

bočkori - krpce

bodak - krátka bodná
zbraň nasadzovaná
na pušku

bodega - bufet

bodvana - vaňa

bogandže - bakanče

bogar - chrobák

bogilar - peňaženka

bohzna - bohvie

boks - krém na topánky

boľak - krvná podliatina

boľota - bolesť

bombuľa - gulôčka

bonta - hrča

borsug - jazvec

boud - kopec pod

Brekovským hradom
zo strany od Stráž-
skeho

Božičko - Pán Boh

bradavka - 1. bradavica,
2. prsná bradavka

bradlo - stoh slamy, stoh
obilia

brant - otrava krvi

braterkiňa - staršia žena
- "ružencarka" často
navštevujúca kostol

bratňak - bratranec

brechac - štekaf

Brekovska dzira -
Brekovská brána

breňčok - zvonec

breňkac - zvonit, cengaf

breskiňa - baracka

brežle - strúhanka

bric - niečo škaredé,
odporné (človek,
zvíra)

bridňik - had

bridovac še - štítit sa

brinec - trpnuf

britki - škaredý

britvic še - holif sa

brizgac - striekať,
špliechať

brouza - sóda bikarbóna

brudňik - špinavec,
ufúľanec

brugi - basa, kontrabas

brunati - červený

brička - druh ľahkého
koča na dopravu
osôb

buben - 1. rúra na pečenie,
2. brucho

buc - byť, (**buc tu!** -
zostaň tu!)

budar - záchod

budka - 1. búda pre psa,
2. letná kuchyňa na
dvore

buđugovi - ženské
spodné nohavičky

buchac - razif (alkoholom) - **buchala**
z ňoho pafeňka

bujak - plemenný býk

bukľa - peňaženka

bui, buľa, bulo - bol,
bola, bolo (**kebi ja**
bula bula bula -
keby som bola bývala
bola)

bulkac - škřkať (v
bruchu)

bunda - kožuch

buntošic - budif,
burcovať

burg - úver

butilka - fľaštička

butor - nábytok

bužeň - synagóga

bzina - prd (vypustenie
plynu z konečníka)

C

cac - fať, stínať

cački - strapce

cahac - ľahať

cajger - hodinová

ručička
cajgovo nohavki -
 hrubé pracovné
 nohavice (**cajg** -
 pevná bavlnená látka)
caknuc - pretrvať, osožiť
calovac ric - bozkávať
 zadok (riť bozať)
celička - teliatko,
 jalovica
celo - telo
centlik - centimeter
ceperic - tlačiť sa hore
cerkev - gréckokatolícky
 alebo pravoslávny
 chrám
cerlica - trlica - nástroj
 na ručné trepanie
 konopí
cerpec - trpieť
cerpnuc - trpnúť, mera-
 vieť, pocíťovať
 napätie, strach
cesnovka - narcis
cestuško - ciestko z
 múky a medu ako liek
 (prikladalo sa na

vredy)
češic še - radovať sa
četoš - manžel tetky
 (matkinej sestry),
 svák
ciberej - polievka z
 kyslej kapustnej vody,
 údeného mäsa alebo
 údených rebier, mlie-
 ka (smotany) a krúp
cibzar - zips
cic - 1. tiecť, 2. volanie
 na mačku
cicak - malé prasiatko
cickata - prsnatá (žena)
cicki - 1. ženské prsia,
 2. struky kravského
 vemena
cifrovac še - parádiť sa,
 krásliť
cifrovac - predvádzať
 figúry v tanci, prebe-
 rať nohami
cigan - klamár
cilinder - horná sklenená
 časť petrolejovej
 lampy

ciment - cement
cimet - škorica
ciň - tieň, chládok
ciňgerle - ozdoba na
 klobúk
cinkvajš - zinková
 beloba
cinter - cintorín
cintľa - cínia
cip-cip - zvolávanie
 kuriatok
cirkusar - 1. artista,
 pracovník v cirkuse,
 2. človek, ktorý sa
 pretvaruje
cireň - trň
ciskac - tlačiť
civka - rúra do komína
cma - tma
cmar - odtučnená
 smotana po zmútení
 masla

cmurkac - cmukať (na
 mačku)
cofnuc še - uhnúť sa
colštok - skladací meter
coškal' - čosi, niečo,
 voľačo
cučlik - cumeľ, dudlík
cug - 1. vlak, 2. prievan
cukerlik - cukrík
cukražda - cukráreň
curess - výsmech, hanba
 (**višol na curess** -
 vyšiel na psí tridsia-
 tok)
curigac - cúvať
cuvnuc - odstúpiť,
 odbočiť, vyhnúť sa
 (dohode)
cveňdžec - zunieť
cvok - krátky kliniec so
 širokou hlavičkou
cvoreň - klin

Č

čačina - chvojina,
 zelené konáre z ihlič-

natých stromov
čačkac še - zdobíť,

krášliť sa
čachre-machre - pod-
 vody
čalovka - kašovitý sneh
čapaše - mládenecký
 tanec (udieranie
 dlaňami do sár
 čižiem a stehien)
čardaš - párový tanec
čarni - čierny, tmavý
čarňička - černica
čarňuch - černoch
časní - skorý, včasný
častka - podiel z
 majetku
čavargov - tulák,
 pobeľhaj
čeče - hračka pre
 nemlúvniatko
čečko - lacná ozdoba,
 ligotavá paráda
Čechiňa - Češka
čeladz - mládež,
 služobníctvo
čemer - náhla nevoľnosť
(rozcirac čemer -
 rozotierať hrčku na

ruke)
čeňčovac - vymieňať
 (niečo za niečo)
čeregi - vyprášané
 pečivo, fánky
čereňec - sieť na ryby
čerepi - 1. črepy, 2.
 riady (ktoré sa dajú
 rozbiť na črepy)
čeriac - vymieňať, meniť
čerkac - cinkať, hrkať,
 štrngať
čerkotka - hrkálka
červeňak - hribeň jedlý -
 kozák osikový
čežki - fažky
čigaš - pohonič koní,
 sluha na panstve,
 želiar
čikotac - štekliť
čirpac - načierať
čiscic - 1. lúškať
 strukoviny, 2. dávať
 do poriadku
čit! - ticho!
čkac še - štikútať, čkať
 sa

člapa - člapkanica,
 mokro pod nohami
 keď sa topí sneh
člapkasti - plochý
člapotac - brodiť sa vo
 vode
čmuť - čmeliak
čolnok - 1. loďka, 2.
 člnok, do ktorého sa
 vkladá cieľka (pri
 domácom tkaní)
čolo - čelo
čom - prečo
čopnar - svadobčan,
 ktorý má na starosti
 nápoje a obsluhu
čort - čert
čuc - 1. počuť, 2. cítiť
 (pach, smrad)
čuc še - cítiť sa (dobre,

zle, spokojne)
čučo - lacné ovocné
 víno
čudo - 1. div, aféra, 2.
 nezbednosť (o de-
 fochoch - **robia čudo**)
čudnaki - divný, inakší
 ako inokedy
čuchac - 1. drhnúť
 podlahu, 2. ovonia-
 vať
čulka - ofina, vlasy do
 čela, štica
čušpajs - prívarok,
 omáčka
čvachtac - brodiť sa v
 blate, kaluži
čvir kac - plúť
čučec - čupieť
čverčok - svrček

D, Ď

dábol - diabol (**dáblí še**
 žeňa - vír prachu na
 ceste)
dagdze - volakde,

niekde
dach - plechová strecha
dachto - niekto
dakus - trocha, kúsok

daraz - dakedy, niekedy
daromnica - lenivá žena
darunok - dar
das - asi (**das telo** - asi tolko)
davic še - dusiť sa
debra - rokľina
defugovi - veľké kliešte na spájanie plechu
degeš - povalač, zahálač, tlstý leňoch
deklik - vrchnák, veko, príklop
dekiňa - gaštan
deliňka - delínová šatka na hlavu
deňko - vrchnák na sud s kapustou
deňdvírak - konvalinka
dijanka - drevený ták na nakladanie kapusty do suda
dife - drevená dlážka
Dinda - žobráčka
dinerka (kandička) - konva na nosenie jedla

dirgac - drgať, nadhadzovať, natriasať
dirk - (cit.) hop, hrk, drk, ale aj stalo sa, "Dirk, Marjo popova"- už sa stalo)
diškurki - besedy, rozhovory, diskusie, klebety
divat - móda
diždž - dážd
diždžovka - dažďová voda
diždžovník - pršiplášť
dohaňac - haniť, znevažovať
dolína - jama
dolok - pivnica (na zemiaky)
dopiti - otravný
dopravdi - naozaj
doraz - hneď, o chvíľu
doterigac še - fažko docestovať, prísť
dotulic še - dotknúť sa
doznavac še - prezvedať sa,

dopočuť sa
dožirac še - starať sa o seba, dopriať si
drabina - rebrík
drac - trhať
draha - cesta
drajfus - trojnožka (nad ohniskom)
drancir - plieniteľ, zbojník
drapac še - šplhať sa
drapaca kefa - široká kefa
drapovi - béžový
dražka - pútec, cestička
dražnik - cestár
drelích - plátno na nohavice (doma utkané keprovou väzbou)
drik - chrbát
driľac - tlačiť, sácať
drimac - driemať
driňki - plody drieňa, drienky
drišľak - cedidlo
droždže - droždie
drubľa - porezaná slama

dručok - drevená tyč
drutar - drotár (západniar)
duc - fúkať, viať, duť
dudňec - hučaf (oheň v peci, voda v potoku)
dudrac - frlať
dudva - nešikovná žena
ďugov - zátka na uzatvorenie hrdla fľaše
dujda - handrový cumel
dul - jama
dul vikopac - vykopať hrob
dulovac - bezhlavo hľadať nejakú vec (bez vedomia a prítomnosti majiteľa)
Đula - Július
dum - dom
dumac - myslieť
Đurčo - Jurko
duric še - bláznit sa
durkac - búchať
durkovac - písať na stroji

durni - hlúpy, bláznivý
dušanka - jablká
 uvarené na kašu,
 jablkové pyré
dušic - tlačíť (kapustu,

zemiaky), dusiť
duži - veľký
dvojíc - vykať
dvojňisti - dvojitý

DZ, DŽ

dze - kde
dzecko - dieťa
dzeco - kadečo
dzečni - vďačný
dzedo - dedo
dzeka - 1. nálada,
 2. chuť
dzekovac - ďakovať
džeňglavi - gengľavý,
 slabý, neduživý
džešec - desať
džeš, džeškaľ - voľakde,
 kdesi
dziak - diakon
dziňa - tekvica
dziňanka - tekvicový
 prívarok
dziravi - deravý
dzirkata varecha -

cedidlo s rúčkou
dzirkovac - vyšívaf
 dierky (pomocou
 vyťahovania nití - ako
 pri ažúrke)
dzivče - dievča
dzive kozare - nejedlé,
 divé huby
dzivi mak - vlčí mak
dzivjak - diviak, divá
 sviňa
dzivka - dievka
Dzurja - Juraj
dzvere - dvere
dzviňic - zvonit' (v uchu)
dzvoňic na schadzku -
 zvonom zvolávať na
 pohrebné zhromaž-
 denie

dzvoňali - smradľavý
dzvoňčok - 1. fialka,
 2. zvonček
dzvoňic - zvonit'
dzvun - zvon
džad - spona do vlasov
džamkac - hlasno
 roztláčať zubami
 (neslušne jesť)
džatki - železné tyčky do
 jarma (pri zapriahaní
 kráv)
džavulic - 1. začínať
 rozprávať (dieťa), 2.
 tárať

džgac še - napchávať sa
 jedlom
džmuric - 1. schovávať -
 detská hra **na**
džmurki), 2. privierať
 oči
džobki - bodky (na
 látke)
džubac - ťobať
džugnuc - drgnúť,
 štuchnúť
džungav - žuvačka
džveredlo - zrkadlo
džvir - zviera

E

egzamen - skúška
 (v škole)
egzekutor - vykonávateľ
 súdneho rozsudku
elefant - slon
eľeň - jeleň
eňdžibaba - ježibaba
erdegbaba - energická

žena
eroplan - lietadlo
Eržička - Betka
escajg - príbor
eterňik - eternit, strešná
 krytina
evengelík - evanjelik

F

- fačovac** - obväzovať
fajfa - cievka na navíjanie priadze pri tkaní
fajni - 1. chutný (zákusok), 2. moletný, dobre vyzerajúci človek
fajront - skončenie pracovnej činnosti, odpočinok
fajta - rod
falda - sklad, záhyb na sukni (dzivki kručili z ricu, žebi za ňima faldi odbijali, žebi za ňima chlapani popatrali)
falečni - falošný
famelija - rodina, príbuzenstvo
farahun - potmehút, falošník
farčec - bičať (oheň)
farta!-nabok! (pokrik na kravu)
fartuch - zástera
fašeŋgi - fašiang
fejdre - spružiny, perá
felelovac - okamžite, bezodkladne oznámiť
fertať - štvrt (hodiny)
fest - silno
fidlíkac - 1. fidlíkať (zle hrať), 2. stružlíkať (dosku)
figle - žarty
fijovka - zásuvka
filargoňija - záhradná besiedka
filar - ozdobný alebo nosný stĺp (v kostole)
filce - plstené čizmy
filer - halier
filo - 1. hlúpy človek, 2. kartová hra
financ - colník
findža - hrnček
finom - veľmi dobre
fircik - stravec (hrozna)
fircovac - stehovať,

- fercovat**
firhang - záclona
firkac - čmárať
firnajz - fermež
firšlog - drevená truhlica na múku, zrno
fiškať - prefikáň človek
fiškaruš - advokát
fizimoňija - výraz tváre
flak - škvrna
flaki - črevá, vnútornosti
flaner - mäkká bavlnená tkanina
fodra - volán
fogaš - vešiak
forcimra - predsieň
forgov - kuželovitý kvet (rastlina)
foršňa - hrubá doska
fošner - 1. lesník, 2. správca na majetku
fraj - voľno, sloboda
frajcimirka - chyžná
frajirka - frajerka, milenka
frajirkoš - záletný muž
francliki - roztrapkané okraje látky
fras - čert, zlý duch
Frejdi - Alfréd
frejzovo - ružovobéžové (farba)
frišno - rýchle
frištik - raňajky
ftorok - utorok
fučka - huba - prášnica bradavičná
fudament - základ pod stavbu
fuga - škára, špára, štrbina
fukarka - cigánka, klamárika (pravdepodobne podľa miestnej Cigánky Fukárovej)
funduš - stavebná parcela
furajkovac - behať po daromnici
furikovac - vozíť
furemni - čudný, divný

furma - 1. forma,
2. postava
furman - povozník
furik - vozík s jedným
kolesom a dvomi
rúčkami
furov - 1. vrták,
2. zapárajúci človek

furt - stále
fusekle - ponožky
futraš - vynadanie
futro - 1. podšívka,
2. zárubňa
futrovac - podšíť, jest,
plniť sa

G

gače - mužské i ženské
spodky
gadžo - gazda, sedliak
gagor - pažerák, hltan
galadni - škaredý,
odporný
galiba - starosť,
neprijemnosť
galir - golier
gambati - majúci hrubé
pery
gambi - pery, ústa
ganok - vyvýšené (kryté)
podstanie okolo
domu
garadiče - schody

garagula - palica na
opieranie
garantovac - ručiť
gargala - krhla
gater - strojová rámová
pila
gdovica - vdova
gebužina - nechutné
jedlo
geročok - sako
gerok - kabát
geršle - krúpy
gežic še - bláznit sa
gindža - hrča
giŋgi - chrbát
gips - sadra

girdža - hrboľ
girdžaca draha - hrboľ-
latá cesta
glajchac še - vyrovnávať
si účty, škriepiť sa
glančic - leštiť
glej - živica, glej
glejta - smalt
glupi - hlúpy (**glupa jak
talpa** - britka jak
nalpa - hlúpa ako
podrážka - škaredá
ako opica)
glupota - hlúposť
gnut - knôt
gomboška - brošňa
gombinački - kliešte
gombinet - kombinačka
gondzik - bezvýznamná
vec, lajno, niečo
maličké
gradi - stupne
grajcar - grajciar, starý
peniaz
grati - riady
grenadin - priesvitná
tkanina, organtín

grevčec - kričať, vrešťať,
plakať (**dzecko
grevči** - dieťa plače)
grifik - bridlicový
nástroj na písanie
(deti nosili namiesto
zošitov do školy
grifik i tabličku)
gris - krupica
grulec - zvuk, ktorý
vydávajú ošipané
grunt - majetok, základ,
fundament
gu - k, ku
gubaňa - kožuch z ovčej
vlny, kabát podšíty
kožušinou
gubove - koledníci
gulaš - opatrovník kráv,
pastier
guľovac še - ohadzovať
sa snehovými guľami
gunar - samec husi
guz - suk v dreve
gužľik - uzlík
guta - 1. šľak, porážka,
zlo, 2. porážka, ochr-

nutie centrálnych
orgánov tela
gver - puška

gvint - **1.** závit (na korču-
liach), **2.** exkrement

H

habeš - brokát
hacník - plochá šnúrka
(domácky vyrobená)
hačac - sadnúť si (dieťa)
hače - žriebä
hačok - **1.** háčik na
šatách (zapínanie), **2.**
časť udice
hačur - mladý žrebec
had z mašlu - exp.
parádnik (posmešne)
hadka - hádanka
hadzina - hydina
hajac - spinkať
hajcovac - silno kúriť
v kachliach
hajnalom - potulovať sa
kade-tade, široko-
daleko
hajov - lodka, čln
hajskac - škriepiť sa,

navádzať na zle, ničiť,
špiniť

hajtol - strážca poľa,
úrody

hafe! - pozri!

haluzína - raždie

halva - holba, miera na
kvapaliny, pohár,
nádoza

hamišni - falošný,
pyšný

hamišni - lakomý,
skúpy, neprajný

hamovac - brzdiť

handľar - obchodník,
priekupník,
dohadzovač

harapaš - kúsok, kúšтик,
troška

harbati - hrbatý

harčičok - hrnček

harčok - hrniec

hardi - hrdý

harkac še - škriepiť sa

harmoniža - harmonika

harsc - hrsť

hatlas - atlas (hladká
lesklá tkanina)

hartuňic - dusiť, škrtiť

hasontragle - traky

hatižak - plecniak

havkac - štekať

hej - áno

hekľovac - háčkovat

heknadľa - háčik (na
háčkovanie)

herľička - hrdlička

hernadľa - veľká
vlásenka, ihlica

het, hetkať - preč

hev - sem

hever - zdvihadlo

hevto - tamto

hičkoše - strapačky,
halušky

hijo - volanie na kone,
aby sa pohli

hintov - koč

hirja - hrča

hladnica - nástroj na
ručné trepanie

konopí, lanu, trlica

hlas - nápev, melódia

hlaskac - hladíť, hladkať

hlava - **1.** časť kola
na voze, **2.** kapustná
hlava, **3.** (expr.)
rozum

hlovačok - špendlík

hlub - tvrdá časť
kapusty, spodná časť
niektorej zeleniny

hluška - človek, ktorý
pletie piate cez
deviate, pletka

hmoždov - ručný mlyn
na mletie kukurice

hňivňik - pohnevaný
človek

hnojovka - močovka

hobľa dac - udierať
niekoho zadnou
časťou o zem ako

žart, pocta alebo trest
hobfovini - stružliny
hodovac - chovať
hodzen - môcť
hodziňar - hodinár
hojsc - hosť
hojscec - lámka, reumatizmus
hojscinske - hostia
holubki - kapustné závitky (zmes mletého mäsa, ryže a pochutín varená v kapustných listoch)
holofojtoš - lahtikár, nezodpovedný človek
holotňica - nemajetná dievka, žena
holubiňka - huba - plávka
hombikac - hojdať
hombikanka - hojdačka
hoňic še - páriť sa (zvieratá)

honor - vážnosť, úcta
hordov - drevený sud na kapustu, víno
hore še trimac - pyšne sa držať
horkiňa - huba (horká)
hrabčak - huba - kozák
hracka - hradská, cesta vysypaná štrkom, štátna cesta
hrebeňar - nástenná kapsa na hrebene a kefy
hreda - hrada
hrimeňe - hrmenie
hrižaca dziňa - melón
hromňička - svieca posvätená na Hromnice (začína sa pri búrke ako ochrana proti bleskom)
hrožeňka - hrozienka (do koláča)
hrubá žena - farchavá, gravidná žena

hrubi Janko - cínia
hrudka - veľkonočný dezert (uvarený syr z vajíčok, mlieka, cukru, hrozienok, vanilky)
hrunok - briežok, kopček
hrušočka - žiarovka
hubic - ničiť
huckac - popudzovať, štváť
hučec - 1. hukotať (voda), 2. hučať (vtíkať do hlavy)
hudaci - muzikanti, zábava pri muzike
huhnavi - človek rozprávajúci nosom
huk - hrmot, kriek, lomoz
hukac še - páriť sa (sviňa)
hukan (dzivi) - hlúpy človek
hulki - gulky

huňa - teplý kabát (vatelínový, vlnený, prešivaný)
hundri - šaty, odev, handry
hura - hora
hurčec - žblnkaf, zurčať
hurka - 1. jaternica, 2. črevo
huša skura - husia koža, zimomriavky
hušanka - 1. húsenica, 2. husací trus
huší šor - za radom, za sebou
huší tanec - výšivkárska technika (vzor)
huštak - vedľajšia ulica (mimo hlavnej)
hutorec - hovoriť
hužvac - krčiť (papier, látku)
hvizda - hviezda
hvizdac - pískaf
hvozdzik - klinček

CH

chabric še - pachtíť sa,
dvihať sa (z posteľe)

chabžina - baza

chamižni - chamtivý

charčec - chrápať,
chrčať

charkac - vyplúvať
hlien

charka - pluvanec,
chrchel

chasa - veselá mládež

chaska - zberba

chasnovac - používať

chašeň - osov

chavkac - zívaf

chibať - iba, ak tak

chibni - telesne
postihnutý

chiľac še - zohýnať sa

chitvani - chatrný

chiža - 1. dom, 2. izba

chlebovka - obrúsok na
prikrýtie chleba

chlib - chlieb

chlipac - srkavo jest

alebo piť

chlišta - 1. dážďovka, 2.
parazit v črevách,
hlísta

chliv - 1. chliev, 2. veľký
neporiadok

chlivce - chlieviky

chlop - chlap

chmara - 1. oblak,
mrak, chmára, 2.
zlostnica

chmuravi - zamračený,
mrzutý

choč, chočbi - hoci,
hoci by

chočhtori - hociktorý

chočjaki - hocijaký

chočkedi - hocikedy

choľem - aspoň

chomut - postroj pre
koňa do voza

chopic - chytiť

chovaňe - pohreb

chraborina - nezužívá
osoba

chrabuždžina -

1. raždie, 2. krehká
osoba

chramac - krívať

chripic - chripieť

chrobačni - červavý

chudobiňec - útulok
chudobných

chustka - vlniak, veľká
šatka cez chrbát a
plecia žien (**chustky**
nahrádzali saká a
kabáty)

chustočka - šatka na
hlavu i vreckovka

chutok - dudok,
hnedkastý vták
s predĺženým perím
na hlave a tenkým
dlhým zobákom

chvaliric - chválenkár

chvíľa - počasie

chvostati - cípatý,
nedbalo podohnutý
okraj šiat

chvust - chvost

I

iberični - nazvyš,
nadbytočný

idz het! - choď preč!

ilka - Helenka

inaš - sluha (**inaš zla-**
mal nohu - sluha

zlomil nohu - dones si
sám), neochota

indzeľ - inde

indžimir - inžinier

inšak - ináč

irdžik - škrečok

iskac - hľadať v hlave vší

išče - ešte

išijas - ischias

išpan - 1. v starom

Uhorsku najvyšší
župný úradník, 2.
šafár (správca) na
hospodárstve

J

jabluko - jablko
jadlovec - borievka
jager - poľovník
jahodka - moruša
jakbač - asi, pravde-
 podobne
jakí - aký
jakíš-takiš - aký-taký
jakos - akosi
jakubovka - názov
 skorej odrody hrušky
jarčok - jačmeň na oku
jarec - jačmeň
jarda - chodník,
 stromoradie
jalovka - mladá krava
 pred prvým otelením
Jančo - Janko
januvar - január
jarina - obilie siate na jar
jarmo - stroj na kravy
 do voza
jarok - priekopa
 zachytávajúca vodu
 pozdĺž ciest, menší
 potôčik

jasno - d'asno
jaščurka - jašterica
jašlički - 1. jasle, do
 ktorých bolo uložené
 Jezuliatko, 2. detské
 jasle, 3. žlab, do
 ktorého sa dáva krm
 pre statok
jedinak - jedináčik
jediňka - jednotka
jednostaj - neprestajne,
 ustavične
jedzeňe - jedlo, jedenie
jejs nošic - prinášať
 pokrmné dary šesto-
 nedielke, kmotre
jezulanok - vianočný
 stromček
joho - jeho
jojcec - stonať
juhas - pastier oviec
jucha - voda z kvasenej
 kapusty
jurmarok - jarmok
 (aj **jarmarok**)

juška - šfava

jutre - zajtra

K

kabat - naberaná sukňa
 (súčasť kroja)
kablík - poľná plošná
 miera
kačac še - váľať sa
kačaci pist - ručný
 mangel s drevenou
 vrúbkovanou plochou
kačur - samec kačky
kadzi - kade
kadziškal - odnekiaľ
kafle - 1. kachličky,
 obklad 2. pec
kajac še - 1. lutovať zlé
 skutky, naprávať sa,
 2. čudovať sa
kalafareň - veľký zadok
kajstroňik - kastrolík,
 rajnička
kalafuňija - kolofónia,
 živica na natieranie
 sláčikov
kalap - klobúk

kalperec - náramok
kameňec - ľadovec
kamfor - modrá skalica
kamiňkova farba -
 tyrkysová farba
kančov - krčah
kandalov - prípecok
kandička - konvička
kanefka - olejnička
kantar - ohlavok, súčasť
 konského postroja
kantri - pôstne dni
kantric - ničiť
kapča - spona,
 zapínadlo
kapčec - kvapkať
kaplička - kaplnka
kapre - karpiny
kapravi - človek majúci
 zapálené oči
kapura - brána do dvora
kaputrak - 1. vynadanie
 2. kabát

karaňik - nešťastný,
osudom stíhaný
človek

karbitka - karbidová
lampa (v Strážskom
veľmi známa pri
výstavbe tunela)

karbovana tepša -
plech na pečenie so
zvlhčenými okrajmi

karčali - korčule

karej - detská loptová
hra

karch - krk

karika - 1. obruč, 2.
obruč na sporáku na
uloženie hrnca

karmenadfe - karé

karmik - vykrmovaná
sviňa

kartka - 1. pohľadnica,
2. lístok na vlak

kartun - bavlnená látka
(tkanina)

kasna (zo šufladami) -
truhlica na šaty so
zásuvkami

kaša - ryža

katraň - smola

katraňovi papir - izolač-
ná lepenka, IPA

kavej - káva

kavejovi - hnedý

kavuňčec - skučať,
kňučať (pes)

kediška - niekedy

kedz - keď

kec - (cit.) odháňanie
mačky

kedvešni - milý

keľčik - výdavok

keľo - koľko

keľtovac - miňať peniaze

kenderica - kukurica

kepeň - dlhý plášť

kera - zákruta

kerovac - riadiť auto,
bicykel, zabočiť

kerta - park

kertička - skupina stro-
mov, vetrolam
(**Badnarova tova** -
miestny názov
jedného z vetrolamov

na **Paňskej table**)

kertis - správca parku,
záhradník

kešeň - vrečko na odev

ketrec - ohradený
priestor pre domáce
zvieratá

kidac - 1. zafíkať si odev
pri jedle, 2. naklášť na
niekoho nadávky

kiflik - rožok

kijanka - 1. kyj, 2.
drevený nástroj s
hlavicou na tlačenie
kapusty do suda

kikec - lakeť

kikľa - mužský kabátec z
domáceho plátina
(súčasť bežného
kroja)

kilavi - 1. nevládny, 2.
telesne postihnutý

kišbirov - bubeník,
obecný sluha

Kitajec - Čičan

kitajki - ozdobné
brmbolce na

ženských čizmách

klac - 1. pichať v boku,
2. klať rohami

klacik - polienko

kľamka - kľučka na
dverách

kľaňice - drevené sane
na zväžanie dreva z
lesa

klasa - trieda

klat - kus kmeňa stromu,
na ktorom sa rúbe
drevo

klatka - visiaci zámok

klaski zbirac - zbierať
klásky - paberkovať
po žatve

kľače - pichliače

kľeban - rímskokatolícky
farár

kľečec - kľačať

kľipkac - žmurkať, slaboo
svietiť

kľitka - kľietka

kľoče - spracované a
vyčesané konope,
ktoré sa pripevňujú

na kúdeľ
kľuvac - trhať, cítiť pre-
 rušovanú bolesť
klovaki - tesáky, očné
 zuby zvierat
kobilka - tanistra, taška
 z domáceho plátna
 na nosenie jedla do
 lesa a poľa, deti v nej
 nosili šľabikár a knihy
 do školy
kobula - 1. kobyľa, 2.
 bláznivá
 pubertiačka, nezbed-
 ná dievka
kobufanki - kónský trus
kobza - dorastajúce
 dievča
kocic še - rodiť mláďatá
 (u zvierat), kotiť sa
kocinok - priehradka v
 maštali pod rebríkom
 na pôjd (kotili sa tam
 mačky)
kocirka - silno voňavý
 ker
kockovac - domácky

tkať na krosnách
 farebné vzory
kocmajda - egreš
kočoňina - huspenina
kofa - priekupníčka a
 predavačka na trhu
kochac še - tešiť sa z
 niečoho
kojic - dojčiť
kokiňa - opica
kolbasa - klobása
koláci drut - ostnatý
 drôt
kolačok - koláč
kolačka - bodliak
kolčata - vozík na pluh
koľera - cholera
koliba - chatrný dom,
 koliba
kolimaž - kolomaž -
 čierne masťo na osi
 vozových kolies. Pred
 II. svetovou vojnou
 bola v Strážskom pri
 železničnej trati malá
 fabrika na kolomaž a
 vozovú masť. Z toho

vznikla prezývka oby-
 vateľov Strážskeho
Kolimažníci.
kolki - drevené klinčeky
 na podbíjanie podrá-
 žok
kolok - kolík, žrdka
komašňa - kar, pohreb-
 ná hostina
komediaš - komediant
komišňak - vojenský
 chlieb
komaňica - ďatelina
komurka - komôrka
 (stavba na hospodár-
 skom dvore na
 uschovanie obilia,
 strukovín a iných
 plodín)
kondaš - pastier sviň
konduktor - sprievodca
 vo vlaku
konopjanka - roľa,
 určená na siatie
 konopí
koňski rumeňec - lúčna
 kvetina, králik

koňski splav - hĺbočina
 pod mostom na
 Laborci, kde gazdo-
 via chodili kúpať kone
koňta - 1. ženský účes,
 kont, 2. drevená pod-
 kovička, do ktorej sa
 pripevňovali vlasy
 (pod "začepku")
kopačok - triesočka
kopanci - bežať
 ozlomkrk
koperdeka - prikrývka
 na posteľ
kopertka - obálka na list
kopilak - nemanželské
 dieťa
kopiňe - zemiaková vňať
koravi - drsný,
 popraskaný (koža)
korbulac še - gúľať sa,
 kotúľať
korec - 1. dutá i plošná
 miera, 2. drevená
 mierka (nádoba)
koritko - okrúhla
 drevená nádoba na

- formovanie a dokysnutie chleba pred sádzaním do pece
- korkački** - ženské topánky s korkovou podrážkou
- kormacac še** - robiť kotrmelce, váľať sa po zemi
- kormaň** - volant
- kornaz** - samec svine na plemeno
- koršov** - demižón
- koscel** - kostol
- kostoš** - stravník
- košar** - košík
- koščak** - orech s tvrdou škrupinou
- košina** - prútená výplň (vkládala sa do voza)
- koštival** - kostihoj
- košovac** - ochutnávať
- košuľa** - košeľa
- koštrab** - drevená kostra na sušenie sena
- kotriš** - ktorýsi
- kotuľka** - koliesko
- kovac** - kuť (kosu)
- kovčak** - krompáč, čakán
- kovkus** - rastlinný tuk
- kozar** - 1. šušeň - suchý nosný hlien, 2. huba, hrib
- kožušanka** - kožušinová vesta, čiapka
- koželec** - podstavec na odmotávanie nití (pri domácom tkaní)
- kože ošpice** - ovčie kiahne
- Kračun** - Vianoce
- kračok** - krik
- kramkasa** - poisťovňa
- krasota** - nádhera
- kraveňak** - kravské lajno
- krejda** - krieda
- krem (nas)** - okrem (nás)
- krepdešin** - vzdušná, mierne lesklá hodvábná tkanina (šatovka)

- krepľa** - šiška z kysnutého cesta
- kresna** - krstná matka
- kresni** - krstný otec
- krešne** - krstné dieťa
- kriscini** - krstiny
- krištilka** - klystír, gumený balónik
- krivocic** - krivdiť, faziť (na duši)
- krizantina** - chryzantéma
- križalka** - kapustná hlava naložená do suda spolu s postruhanou kapustou (do líscu z križalki zakrucali holubki)
- križma** - vecné dary krstnému dieťaťu
- kročaj** - krok, stopa
- krochmaf** - škrob
- kromka** - konček z chleba
- kropaj** - kvapka potu, dažďa, krvi
- krosna** - nástroj na výrobu tkanín
- krošeňka** - podstavec na pílenie dreva
- krucic** - žmýkač (bielizeň)
- krucica** - krt
- krutameta** - mäta pieporná
- kuciki** - zápaly v kútikoch úst
- kuča** - chatrný dom (na spadnutí)
- kučec** - čupief, sedieť v drepe
- kudzel** - kúdeľ, praslica
- kudzelka** - prasička
- kukac** - pozerať
- kuker** - ďalekohľad
- kukovka** - kukučka
- kukuriki** - pukance
- kulmajz** - železo na onduláciu vlasov
- kum** - kmotrov brat
- kuma** - kmotrina sestra
- kumoter** - kmotor
- kumotra** - kmotra
- kunčaft** - zákazník

kundrati - kučeravý
kundžerka - kader
kupleraj - verejný dom
kura - sliepka
kura ric - bradavica,
 kurie oko
kurastra - prvé mlieko
 po otelení kravy
kurator - funkcionár v
 cirkvi
kurč - krč, stiahnutie
 svalov
kurej - homosexuál
kuri šlip - slepačie
 driemoty
kuriava - snehová
 víchrica
kuric - fajčiť
kuriplach - poplašený
 človek, zmätkár
kuric še - dymiť sa
kurjačka - kurací trus

kuropka - prepelica
kuršmit - zverolekár
kus - trocha
kusac - hrýzť
kuš - prútená časť voza,
 košarina
kutok - kútik na odkla-
 danie drobností
kušňir - kožušník
kvabac - dať do jedla čo
 tam nepatrí (niečoho
 veľa)
kvaric - hľadať maškrtu,
 maškrtiť
kvartil - podnájom, byt
kvasok - cesto z pred-
 šlého pečenia na
 zapravenie chleba
kvašni - kyslý
kvitka, kvitocka -
 kvietok
kvitkasti - kvietkovaný

L, E

labdac - tárať dve na tri
labdaroža - kalina

lac - hrešiť
liač - liať

lačni - hladný
lada - truhla, rakva
ladička - krabica,
 škatuľa
ladovac - nakladač
lagovac - natierať lakom
lachi - šaty, odev,
 oblečenie
lajbik - lajblík, krátka
 vesta, živôtik
lajsňa - doska
lakociňka - lahôdka,
 maškrtka
lakomic še - chcieť, túžiť
 po niečom
laľa - bábätko (detsky)
laľka - zrenička,
 zornička
lanc - refaz
lancok - retiazka na krk
lancuški - huby - špičky,
 peniazovka dubová
lapac - chytať
lapoški - menšie kliešte
 na spájanie plechu
larva - žena pochybnej
 povesti

laškotac - štekliť
late cestko - závarka do
 polievky (z vajička a
 múky)
latrina - záchod
lavočka - lavička
lazar - fažko chorý,
 telesne postihnutý
lazaret - vojenská
 nemocnica
lebro - rebro
lečki - cestovina - štvor-
 čeky, fliačky
ledvu-bidu - horko -
 fažko
ledňik - lucerna (krmivo)
legiň - chlapec po
 puberte
lelija - lalia
lemberčok - ženský
 kabátik do pása
femeš - ostrá časť pluhu
lem kedz - len ak, iba ak
lemra - lenivá žena
len - ľan
leňča - šošovica
leňic še - pľznúť

leňijka - liňajka
lepetanka - teplejšia
 podfutrovaná ženská
 blúza
lepíc še - byť dotieravý,
 neodbytný
lice - opraty, liace, časť
 konského postroja
lico - 1. líce - časť tváre,
 2. vonkajšia strana
 predmetov
ligac - prehítať
lifrovac - posielat'
lik - liek
lilovi - fialový
lisi - plechavý
liškací - zaliečavý,
 podlízavý
liščina - lieska (konárik-
 mi sa zdobili domy na
 Turíce)
listi - lýtka
lišňak - lieskový orech
livik - lievik
loboda - druh buriny
logac - hltavo piť
loger - veľký neporiadok

lokec - lakeť
lokša - placka zo zemia-
 kového cesta alebo z
 múky, kyslého mlieka
 a sódy bikarbóny
lompa - ľahká žena
longac - visieť
loňski - minuloročný
lopov - hlava, lebka
loška - lyžica
lovča - 1. žrdka podo-
 pierajúca rebriny na
 voze, 2. (expr.) veľmi
 opitý človek
lubíc - milovať
lubíc še - páčiť sa
ludzigroš - čačka, jar-
 močná ozdoba
luft - vzduch
luftovac - vetrať
luh - tekutý výťažok z
 popola
luřac - (detsky) spinkať
lupa - šupka zo zemia-
 kov
lušta - žena zlej povesti

M

malki - nízky, maličký
mac - 1. matka, 2. mať
 niečo
mac na sebe - mať
 menštruáciu
macac - ohmatávať,
 omaciavať
mačanka - omáčka
madra - maternica
magočka - jadierko
 (tekvicové, uhorkové)
magnaš - majetný
 človek
machac - 1. kývať
 (niekomu), 2. pláchať
 (šaty)
majka - pečeň
majna - baňa
majster - remeselník
majžlik - sekáč
makortet - kvetináč
makulic - machuliť,
 čarbať
malej - koláč z kukurič-
 nej kaše (z vojnových

čas)
mamaliga - nechutné
 zahustené jedlo (ale
 aj jedlo z kukuričnej
 kaše na rumunský
 spôsob)
mamočka - mamička
mamuňic - opantávať
 (zlým duchom),
 strašiť
manduli - mandle
 (krčné)
mantef - plášť (uniforma)
maradik - obilné snopy
 uložené do kríža (na
 poli)
Marča - Marienka
marħac - mrħať (niečím)
marchev - mrkva
marmar - mramor
maskac - natierať
maskac še - liškať sa
mašina - vlak
mašingver - guľomet
mašiništa - strojník

obsluhujúci mláťačku
mašiňka - 1. sporák, 2. šijací stroj
maširovac - odchádzať za vojaka
mašľa - kravata, stuha
mavčec - mňaukať (mačka)
mažic še - maznať sa, afektovane rozprávať
medovník - zákusok
medži - medzi
mech - vrece
mechir - 1. pluzgier, 2. mechúr
merkál - pamuk na vyšívanie
merkovac - strážiť, dávať pozor
meru brac - brať mieru (na rakvu)
meržec - mrzieť
merženi - otravný
meržnica - prasnica
mesaroš - mäsiar
mešački - menštruácia
mešačok - mesiac (na

oblohe)
mešterňica - hlavná podkrovná hrada v dome
metac - hádzať
metliňče - metlička s trávovým semenom
mignuc - utiecť, náhle sa stratíť
Mihalovce - Michalovce
mikanka - šmýkačka, kĺzačka
mikno - kĺzko, kĺzavo
Miľo - Michal
miner - odborník s výbušnami (v baniach, tuneloch, lomoch)
miňac - utrácať
minar - mlynár
minaš - spoločná vojenská alebo väzenská strava
mincir - váha, mincier
mintá - vzor (na vyšívanie)
miša dzírka - priedušni-

ca, dýchacia trubica
mišajvariška - osoba, ktorá sa do všetkého mieša
mišalov - kaňa, myšiak
mišalovka - pasca na myši
miši chvoscik - rebríček obyčajný
mišic kvaski - hrať sa s blatom (deti)
miškar - človek, ktorý kastruje zvieratá
mišok - papierové alebo látkové vrecko
mizerere - 1. zauzlenie čriev, 2. žaln spievajúny na pohreboch
Mižo - Michal
mlacaca mašina - mláťačka
mlacíc - 1. mlátiť obilie, 2. biť niekoho
mlada - mladucha
mladi - mladoženich
mlaka - kaluž
mlatok - kladivo

mluvňica - gramatika
mličareň - mliekareň
mlíňica - mlyn (Done-dávna boli pri Laborci zručaniny starého mlyna. Chodili sme sa kúpať **gu mľiňici**).
mocno - veľmi, silno
moch - 1. mach (rastlina), 2. páperie
mojkac - prosiť, tišiť
molha - hmla
mondac - nesúvislo rozprávať
mores - slušné správanie, charakter, výchova
morjo - more
moržovac - odzrňovať kukuricu zo šúlkov
Moskaľ - Rus
motor - auto
motoška - závrat
motovidlo - rám na navíjanie nití do pradena
mračic še - zmrákať sa
mravčec - mňaukať

mrena - chudulinká a nezdravá osoba
mucic - 1. mútiť maslo, 2. kalif vodu, 3. pliesť hlavu
muh - mohol
mucholapka - lepkavý papier na lapanie múch
muj - môj
mul' - mola
mulak - veľmi pracovitý človek (drie ako mul)
mular - murár
mulatovac - popíjať
muňdir - uniforma
murgac - žmurkať, mrkať

N

nabijac - zatíkať (klince, kolíky) - **dze s tobu nabijalo?** (kade ťa čerti nosili?)
nabrezli - trochu nakysnutý (mlieko)
nabrinuti - opuchnutý
nacickac še - nasýtíť

(na niekoho)
murčec - 1. pohmkávať si nápev pesničky, 2. priať (mačka, kocúr)
muric še - ponárať sa pod hladinu
murvanka - mravec
mustra - vzor (na výšivku)
mušec - musieť
muštrovac - majstrovať, zdobiť sa
mutelka - habarka, paličca ukončená kotúčom (na mútenie masla)

(napíť z prsníka, z fľaše)
nacisk - tlačenička
nadimac še - namáhať sa, vypínať sa k niečomu vo výške
nadochvatki - kedytedy, len, keď sa

stihne
nadošmerci - navždy
naduc - naľúkať
nadzivac - 1. pripevniť konope na kúdeľ, 2. plniť črevá na klobásky, 3. navliekať (korálky)
nadric še - fažko sa narobiť
nadžubovac - naďobávať (z vajička)
nahvarjac - nahovárať na niečo
naisce - naozaj
naj - nech
najutre - zajtra
nakadzi - akonáhle
nakašlik - nočný stolík
na kvesce - na stravovaní u niekoho
nafešnik - zemiaková placka, haruľa
nalivac še - opíjať sa, nalievať sa
nalpa - opica - malpa

namacac - nahmatať
napadac - trochu krívať
napasni - dotieravý
naparovac še - inhalovať
napatrec - vynadívať
napätok - podpäťok
na pisma - na pružky
napovedac še - sťažovať sa
napric - najprv
naprik - cez (cestu)
naprojic - inhalovať
naprojscic - narovnať, vystrieť
narachovac - narátať
naranč - pomaranč
naremni - prchky, násilný
narik - nárek, plač
narokom - náročky, naschvál
narubi - opačne, obrátené naopak
nasipka - podstienie
naspak - naopak

nasprík - napriek
naspul - napoly (rozde-
 lenie úrody napoly)
na sumeňe - na moje
 čestné slovo, svedo-
 mie
naščipac - naštiepať
 (sekerou)
našekac - nasekať
 drevo, trávu, žihľavu,
 ale i na zadok
naštímovac - 1. natiah-
 nuť (hodiny), 2. nala-
 diť, vyladiť (rádio,
 televízor)
našponovac še - natla-
 čiť sa (do tesného
 odevu)
natoň - kláť na rúbanie
 dreva i miesto na
 rúbanie dreva
natura - povaha
naval - tlačénica
navelo - namyslene,
 pyšne
navibirac - vytriediť,

navyberať
navoj - hriadeľ na navija-
 nie priadze - súčasť
 krosien pri domácom
 tkaní
navše - navždy
nazad - naspäť
na šče rano - skoro
 ráno, na hladný
 žalúdok
nemtuda - neschopná,
 hlúpa žena
nohavki - nohavice
nohec - necht
nošic še - 1. nosiť sa na
 koni, 2. parádne
 chodiť (**nošic še po
 prostacki, po paňski**
 - obliekať sa po
 dedinsky,
 po mestsky)
nosovka - vreckovka
novotne - módne, nové
novtariš - notár
nozgri - nozdry
nuž - nôž

Ň

ňebarz - neveľmi
ňeboščik - mŕtvý,
 nebohý
ňečelnice - súčasť tkáč-
 ských krosien (**z ne-
 čelnic** sa naberajú
 nite do brda)
ňedobra chorota -
 padúcnica, epilepsia
ňedoslichavi -
 nahluchlý
nedovirjac - nedôvero-
 vať
nedovitrimaňa - na
 nevydržanie
ňedzela - nedela
ňehodzen - nemožno,
 nedá sa
ňemoresni - neslušný,
 nevychovaný
ňemtavi - málovravný
ňenažrani - nenásytný
ňeodchodni - neodlišný
ňepostavic - nedať na
 roveň (**ňepostavil me**

aňi za onučku -
 nedal ma na roveň
 ani ako onuci)
ňerodzina - nepríbuzní
 ľudia
ňespodzivaňe - znena-
 zdajky
ňeščešlivi - nešťastný
ňeška - dnes
ňevalušni - neschopný
ňevistati - protivný,
 odpudzujúci, koho
 nemôžeme zniesť
ňezachodne mejscio -
 nenavštevované
 miesto
ňezachopic spiski -
 nedodržať, nechytiť
 školský zápis (naro-
 dení po 1. septembri)
ňezaznac - nepoznať,
 nedočkať sa (zlého)
ňezbac - nestarať sa
ňezbačic - nezbadáť
ňezgrabni - nešíkovný

ñezochabic - nenechať
ñezvoľa - nesloboda
ňigda - nikdy
ňis - znášať (vajíčka)
ňišpor - nešpor

O

obačíc še - spamätať sa
 (uvedomiť si situáciu)
obarlov - nádoba na
 umývanie riadu, na
 obáranie hydiny
občuc še - ožiť, vzchopiť
 sa
obdafačni - vzdialený
obecac - slúbiť
obecovac - sľubovať
obehnuc - predbehnúť
obervi - obočie, obrvy
obhaňac - strážiť (pole)
 naháňať (frajerku)
obid - obed, poludnie
obisce - obydlie, býva-
 nie, domácnosť
objejs še - prejesť sa

ňit - niet
ňit Božička - niet toho
 Pána Boha (aby
 poradil)
ňitka - niť

oblak - okno
oblapic - objať
obmetac - obhádzat
obnoha - odnož (**čorto-
 va obnoha** - čertové
 kopytko, nezbedník)
obfiesni - zaliečavý
oblivačka - oblievačka
 (velkonočná)
odlukavaho - odlúd
 (expr.)
obracic še - **1.** obrátiť sa
 na vieru, **2.** otočiť sa
obredovac - ponavšte-
 vovať (všetkých rad
 za radom)
obrizgac - špliechať,
 vystrekovať (vodu)

obručka - svadobný
 prsteň
obšedzec - obsedieť
 (nerpezlivo)
obžirac še - ozberať sa
obžirance - nič k zjed-
 niu
obžiranka - odvod
ocajchovac - potvrdiť
 správnosť
ocec - otec
oceknuc - napuchnúť
 (nohy)
ocemňec - oslepnúť
očim - očím, nevlastný
 otec
očivíšne - **1.** očividne,
 priamo do očí, **2.**
 bezohľadne
odbavic - **1.** odohrať
 (divadlo), **2.** vybaviť
 (na úradoch), **3.**
 skončiť
odbuc - splniť si
 povinnosť
odavac še - vydávať sa

odbirac še - odoberať
 sa, odobierka
 (svadobná)
odbiračka - žena odo-
 berajúca za koscom
odejmuc - uchrániť
 (dieťa pred bitkou)
oderha - čudák, zvláštny
 človek
odlifrovac - poslať preč
 (tajne)
odlučic - odstaviť dieťa
 od pŕs
odhutorec - odhovoríť
 (od činu)
odkrac - **1.** odrezať
 (chleba), **2.** odorat
 (zo susedovej
 brázdy)
odmaska - kukuričná
 kaša na natieranie
 konopných nítí pri
 domácom tkaní
odmentovac še - zbaviť
 sa (nejakej zhovorči-
 vej osoby)

odmolítvac še - striasť sa, zbaviť sa (osoby, ktorá zdržuje)
odňac - paralyzovať, ochromiť, ochrnúť
odohrac sir - odvariť tvaroh
odomaš - oldomáš, zapíjanie kúpy, predaja, počastovanie
odonačic - niečomu zabrániť, niečo spraviť
odorvac - odtrhnúť
odpravic - odsúdiť (omšu)
odpust - (hody) tradičná výročná slávnosť a hostina na počesť patróna kostola. (V Strážskom Nanebovstúpenie Pána - Na kríža.)
odrikac - krstiť
odrihnuć sebe - odgrnúť si
odrucic - odhodiť

odulic - odškeriť sa, odlepiť
odžvir - 1. zvierat (strašné), 2. oplaniť (človek)
ofarknuc - zľahka opáliť
oferovac - obetovať, darovať
oficir - dôstojník
ogribdavic še - zašpiniť sa
ohaňac - 1. strážiť, varovať, 2. prenasledovať
ohladac še - obzerať sa
ohľadňik - vohľadník
ohreblo - 1. hrebeň na česanie statku, 2. neohrabaný človek
ohrizok - hrtan
ohvarjac - ohovárať
ochabic - nechaf, zanechať
ojcele - nože (pomôžte, uhnite)
ojo - oje, tyč na voze, ktorou sa určuje smer

voza
ojsc - osteň z plevy
okocic še - vrhnúť mláďa
okolica - okolie, širokoďaleko
okoruš - chór, vyvýšené miesto v kostole pre organ
okrac - ošúpať (zemiaky)
okreme - oddelene, samostatne
okusovac - obhrýzať
olovjanka - olovený bitkársky nástroj
ofe - nože (**ofe mi pomož** - nože pomôž mi)
olča - jelša
omladzina - 1. mladý lesný porast, 2. mládež
omšlag - obklad (s cieľom liečiť)
ondolovac - kučeraví

vlasý
onučka - onuca (látka na omotanie nôh do bagančí, číziem)
opalka - prútený oválny kôš na zemiaky, opálka
opalovac - opalovať (srst)
opantac - očariť, zmocniť sa, pritiahnúť k sebe, obkrútiť
oparti - opretý
opatrac - prezerat
oplukac še - opláchnuť sa
oplečko - vrchná košeľa, oplecko
oprašic še - vrhnúť prasiatka
opresnok - nakysnutý posúch z chlebového cesta (poplanok)
opreti - 1. zvädnutý (kvet), 2. zaparený (telo)

opric - oprti, predtým
opriskac - oprskaf,
 poodlupovať
opušćic še - zanedbať
 sa, rezignovať
orgoni - organ
orgořina - orgován
oriadzic - obriadif, dať
 do poriadku
orlab - dovolenka
ortaš - malý majer
orucovac - ohadzovať
oskomina - kyslý povlak
 na zuboch (pri jedení
 jablka)
oskoruša - ovocný
 strom s trpkými
 plodmi
oskubac - zbaviť peria,
 oškľbať
osud - priebeh života
osuha - biely povlak na
 kvasenej kapuste
osuhel - inovaf
ošacovac - ohodnotif
ošudzic - oklamať

ošelka - osielka, brúsny
 kameň
ošelka masla - hrudka,
 kocka masla
ošikac - ocikať, pomočiť
ošivac - 1. mrholif
 (dážd), 2. osievať
 (múku)
ošlamovac - čistiť
 povrch čriev (pri
 zakáľacke)
ošća - napolitánka
ošpice - 1. kiahne, 2.
 jazvičky po očkovaní
ošťija - hostia (pri svä-
 tom prijímaní)
otipka - otep (slamy
 alebo raždia)
otrava - 1. jed, 2.
 otravný človek
otresli - bláznivý,
 "otrasný", vykoľajený
 (človek)
otročina - omrvinka
ozdaľ - azda
ožimina - obilie siate v
 jeseni

P

pac - nálev na konzervo-
 vanie mäsa
pacere - zvonenie na
 Anjelpána
pacerki - 1. náhrdelník,
 2. ruženec
pačesi - vlasy, štica
pačok - baliček tabaku
padanki - opadané
 jablká
padlaš - podstrešie,
 strop, plafón
pahlovac - striehnuť na
 niekoho
pachac - voňať
pachňaci - voňavý
pajchelesi - dlhé kučery
 po bokoch tváre (u
 ortodoxných Židov)
pajchi - vlasy
 (neupravené)
pajtaš - kamarát, druh
pak - balík
palačintovka - panvica
 na palacinky

palanki - klady, brvná
 (podmostina, na
 ktorej stojí v chlieve
 statok)
palfec - prst
pale-ni! - pozri! (na
 niečo)
paleňica - liehovar,
 pálenica
pale-pa! - pozri sa na to!
 (počudovanie)
paliňce - borievka
panachida - pravosláv-
 ny a gréckokatolícky
 smútočný obrad
panbožkovo kolački -
 slez (rastlina)
panbožkova kravička -
 lienka sedembodko-
 vaná
paňkac še - doprosovať
 sa
pantaroni - dlhé nohavi-
 ce s pukmi
panti - kovové závesy na

dverách, pánty
pantlík - stužka
papírak - orech s
 mäkkou škrupinou
papírjani - papierový
papírka - papierik na
 šúľanie cigarety
papundekeľ - kartónový
 tvrdý papier
paradička - paradajka
parak - veľký hrniec, v
 ktorom sa varí pre
 dobytok
parfin - voňavka
parobčic - mládenčič
parobok - mládenec
paraola - pár, dvojica k
 sebe patriacich ľudí
parple - lupiny (vo
 vlasoch)
partok - obrus
pasentka - priliehavá
 blúzka
pasija - záluba
paska - veľkonočný kys-
 nutý, okrúhly pletený
 koláč (posvätený v

chráme)
pasirovac - pretláčať
 cez sitko (zeleninu,
 ovocie)
paskuda - potvora,
 ohava
pastir - pastier
pašemko - 1. zväzoček
 nití (pri tkaní), 2.
 pásik
pašvisko - pasienok
patenta - patentný
 gombík
patik - 1. suchá haluz,
 palica 2. žrdka z
 plota
patika - lekárň, liek
patkaňar - pes, ktorý
 chytá potkany
patrec - dívať sa
patric - prináležať, patriť
patroľa - kontrolná
 hliadka
pavučajki - mihalnice
pavur - páv
pavuz - žrd' na upevne-
 nie nákladu (sena,

obilia) na voze,
 pavúz
pazderče - pazderie,
 tuhý odpad pri spracovaní (trepaní)
 konopí
paznochce - kopytka
 párnokopytníkov
pažica - plocha s nižším
 trávnatým porastom
 (kde sa pásli husi,
 hrali deti)
pažravi - nenásytý
pčola - včela
pčolar - včelár
pecok - piecka
pečaci - štipľavý
pečarka - huba
 - pečiarica, šampiňón
pečička - pečeň
peda - výplata, plat,
 mzda
pejc - päť
pejsc - päšť
pefechatí - strapatý
pefešic še - hrabať sa v
 prachu (sliedky)

peľucha - plienka
peňašcovka - muškát,
 pelargónia
pendzlik - štetec
perdzec - prdieť
perec - praclík
perecar - praclikár,
 medovníkár
perecok - náramček
perepuľa - sprevádzajú-
 ca skupina, banda
periňanka - obliečka na
 periny
periňka - zavinovačka
 pre dojča
peršak - prvák
perši - prvý
perši - prsia
perun - hrom
pervata - záchod,
 potreba
pešník - chodník
petruška - petržlen
pic - 1. piecť (koláče), 2.
 piť (vodu)
pidlíkac - niečo vystru-
 hovaf (rezať) z dreva

píga - količek na hranie, odbíjanie paličkou
pijak - 1. kliešť, 2. pijan
pijalka - pijavica, cudzopasný červ živiaci sa cicaním krvi (prikladala sa na udreniny)
pijavleha - opilec, notorik
pilovac - píliť
piловише - piliny
picir - pivničný majster
pinda - ženský pohlavný orgán
piňkala - plniace pero
piňkeľ - batôžtek
pipec - pípeľ, chorobný povlak na jazyku hydiny
pipka - fajka
piposar - rúrka fajky
pire - 1. perie, 2. kukuričné šúpolie, 3. drevený nástroj na miešanie lekváru v kotlíku
pirkac še - pohlavné

hranie u operencov
pirko - 1. pero na písanie, 2. brko, 3. pierko na natieranie povrchov jedál (zväzok husacích brúk)
pirnaga - perina
pirohi - pirohy - cestovina plnená rôznymi plnkami (tvaroh, lekvár, kapusta, zemiaky a iné)
pirskac - striekať, popríchať
piršč - vyrážka, pupenec na koži
piski - ústa
pismo - list
pisok - piesok
pišmička - náboženská pieseň
pišúš - brokát (látka)
pist - piest, lopatkový nástroj na pranie
pitam ce - prosím ťa
pitanki - pytačky
pitne tak - tak isto

pivoňka - pivónia
plachcina - štvorcová rezná látka s našitými štyrmi trakmi (slúžila na prenášania sena, slamy, raždia, trávy)
Plaňe - osada medzi Pustým Černým a Strážskym, historicky doložená ako samota obývaná želiarmi. V rokoch 1787 - 1828 mala tri domy a 27 obyvateľov.
plani - zlý
plaňita - zlostnica
platka - záplata
platno - plátno (tkanina z konopí, lanu)
platok - kúsok
plajster - náplast
plečkovac - plieť pomocou náradia (plečky)
pľevac - plieť
pľeveň - stodola

pľevinok - ohradený priestor v stodole na plevy
pľetki - pletky, klebety
plukac - pláchať
pluta - daždivé počasie
plušč - 1. nečas, zlé počasie, 2. lesklá tkanina na ženské šaty
pňačok - ker, krik, pník
pobavic še - pohrať sa
pobočkac - pobožkať
pocahnuc - 1. potiahnuť, 2. vypíť si
poce dafej - vojdite, voľno
pocisok - prehrabač uhlikov (nástroj pri pečení chleba)
pociši - potichšie
pocmeluch - potmehúd
počac - ofarchavieť
počastovac še - pohostiť sa (najmä pitím)
počlivojsc (urvac) -

charakter (uraziť)
podbic - pribiť podrážky
podbijka - zátreпка
poddžubnuc -
 podpichnúť
podhardlina - lalok
podli - lenivý, zlý,
 chatrný
podlužník - dlžník
podluž - pozdĺž
podlišovka - huba
 - kuriatko
podzec - uchýliť,
 zmiznúť, stratiť sa
podnožajki - podnože
 krosien na tkanie
podolok - spodná časť
 ženskej košele
podpaľki - suché trie-
 sočky na zakúrenie
podpiňka - huba
 - podpňovka
podsadzic kuru -
 podsadiť kvočku na
 vajíčka
podušic - podusiť,
 popučiť, pomliaždiť

podrapac - poškriabať
podruceni - podhodeny
podžubac - popichať
pogački - buchty,
 pagáče
pohaňbe hutorec -
 oplzlo rozprávať
pohotov - okamžite
 pripravený, pohotový
pojednac sebe - zaho-
 voriť si, objednať
pojma - veľká plachta na
 prikrytie stohu obilia
 a slamy
pokajac še - polepšiť sa
pokar - trest
pokľa - dokiaľ
pokradzme - 1. ukra-
 domky, 2. tajne
pokrejda - ženíchova
 ozdoba na klope
 saka pozostávajúca
 z rozmarínu, bielych
 (voskových) kvietkov
 a bielej stužky
pokriva - žihlava
pokrutki - obličky

polehoba - ulahčenie
pola - jeden diel sukne
polcinar - porcelán
Poliňka - Apolónia
poľo - pole, roľa
polňina - plnka
poltret - fotografia
položnica - žena
 šestonedielka
pomacac kuru -
 pomacať sliepku (či
 znesie vajíčko)
pomerkovac - postrážiť,
 dať pozor
pomitok - vechef
pomknuc še - posunúť
 sa
pomost - podmostina v
 maštali
pompa - pumpa
pondola - župan
poňevirjac še - potíkať
 sa, nič nerobiť
ponosovac še -
 sťažovať sa
popađa - popova
 manželka

popaňic še - popánštiť
 sa, zmeniť dedinský
 odev za mestský
popatrac - pokukovať
popel - popol
poper - čierne korenie
poporajic - poupratovať
poplanok - posúch zo
 zvyšku chlebového
 cesta
popratic - upratať
popravic še - 1. upraviť
 sa, 2. pribrať na váhe
poprevracac - 1. po-
 obracať seno pri
 sušení, 2. kypriť zem
porajic ohľadníka -
 poradiť vohľadníka
porajzovac - pocesto-
 vať, pochodiť
porcija - daň
porobeňe - pobosoro-
 vanie
porobic - pobosorovať,
 počariť
porvazok - špagátik
porvislo - povieslo na

snop obilia (skrútená
viazanička zhotove-
ná zo slamy)
posni - neomastený
poščipac - 1. poštipať
líce, 2. posekať
drevo
poškrobok - posledné
dieťa
pošmiški - posmešky
pošpocic še - zakopnúť
porskac - kýchať
potarhac še - strhať sa
poterkac - rohami pobíť
(kravy)
potrafic - trafiť, prísť k
cieľu
potric - 1. nastrúhať
(zemiaky), 2. potrieť
koláč (vajičkom)
potrimac še - podržať
sa, dobre sa zachovať
potrošic - trocha posypať
potuchnuc - skaziť sa
vlhkosťou

povlaka - obliečka na
perinu, paplón
povojník - stuha, ktorou
sa zavinovala
perinka
pozapichovac - rýchlo
upratať, hocikde
schovať
pozori - pohľady
poznati - známy
pozvac - volať po mene
pozvolovac - užívať
slobodu
požalovac - poľutovať
poživeň - strava,
potrava, jedlo
praňik - drevená lopatka
s rúčkou na pranie
šiat (pri studni na
lavičke, alebo na
Laborci)
prašnica - sviňa, ktorá
sa chová ako
plemenná
prebatoric še - prebú-
dzať sa, preberať zo
spánku

prebuc - vydržať
preburikac - prebúrať
precaknuc - pretiecť,
premoknúť
precka - spona na
zapínanie
predňa chiža - predná
izba (parádna)
predziňko - pradeno
predpovedac - predrie-
kať modlitby
predpredovac - pred-
biehať
predrucovac - predhad-
zovať, vyhadzovať na
oči
prehajdakac - premrhať,
premárniť
prehutorec - 1. preho-
voríť (prvý raz), 2.
naviesť na niečo
prejimac - mať hnačku
prejimaca chorota -
chytľavá choroba
prejs - 1. priasť (z kúde-
le), 2. prejsť cez
cestu, 3. mačka

pradie
prekušic - zajesť,
zahryznúť si
prelignuc - prehltnúť
premetovac še - preha-
dzovať sa (v spánku)
premluvic - prehovoríť
(slovo)
prepatrec - otvoríť oči
(prebrať sa z bezve-
domia)
prepatri - prezvedy
(pred svadbou sa
chodí na **prepatri**)
prepitovac - prosíť o
prepáčenie
prespaňica - slobodná
matka
prestidnuc - prechlad-
núť
prešic - inak ušiť (zo
starého ušiť nové)
pretrimovac še - prebý-
vať, zdržiavať sa na
určitom mieste
prevodzic - klamať,
oklamať

pribiraňec - doobliekaný človek, strašiak
pribirac še - chystať sa, obliekať, strojiť
priče - nohavice do číziem
pričupic še - pritulíť sa, uchýliť sa
pridančaňi - samozvaní hostia
prijatni - príjemný
prik - cez
priklet - kuchyňa, pitvor
prikrasíc - vylepšiť, prizdobíť
prikrivadlo - prikrývka na dieťa, keď sa nesie na krst, (posteľ, kočík)
priluba - vysekaná diera v ľade
prifehnutí - v spánku zaľahnutý duchom (povera)
primlúvic - orodovať (prosiť za niekoho)
primúšec - prinútiť

pripovidka - rozprávka
pripiňka - zatvárací špendlík
priplentac še - pripliešť sa, zamiešať sa
pripric - 1. prinútiť, prisiliť, pritlačiť, 2. zatvoriť dvere (pred niekým)
pripušćic - pripustiť k páreniu (kravu)
prirodzeňe - pohlavné orgány
prismahnuti - pripálený, prihorený
pristanovic - vydať sa, oženiť
príšaha - sviatosť oltára, sobáš
privlašćic dzecko - adoptovať dieťa
pritoka - príčina smrti
pritopic - prikúriť (v peci)
prjaznojs - priazeň
prostaci - dedičania
pručik - praclík
psuc - kaziv

pucka - chlapčenský pohlavný úd
pujd - pôjd, povala
pukel - hrb na chrbte, deformácia chrbtice
puľak - moriak
puľka - 1. morka
 2. hlúpa žena

purka - pór, cibulová zelenina
purma - cukráreň
pust - pôst
pusto - smutno, prázdno, neveselo
pošťofac - potrestať (pokutovať)

R

rabrov - lúpežník, zbojník
rače - mreže
račkovac - liezť po štyroch (dieťa)
raf - obruč na kolese bicykla, voza - ráf
rachovac - rátať, počítať
rajbac - prať
rajbačka - zvlínená plechová doska, rumpla
rajcupa - zabíjačková polievka
rajic - radiť
rajtovac - jazdiť na koni,

prenasledovať niekoho
rajzovac - vela chodiť, cestovať
rampa - závora
rampuch - cencúl z ľadu
rancovane čizmi - čizmy nazbierané v ohybe pod sárou
raňec - batôžtek
rapavi - zjazvený po kiahňach
rasocha - drevený stĺp s vidlicou, na ktorej je upevnené váhadlo

(studňa)
raška, kminok - rasca
rašpeľ - pilník na opraco-
 covanie dreva
ratovac - zachraňovať,
 ratovať
rebríňak - voz s rebrový-
 mi bočnicami, na
 ktorom sa zväža
 obilie, slama, seno
rečica - sito na osieva-
 nie obilia
redija - sprievodný list o
 vlastníctve kravy (na
 jarmoku)
redovac - striedať (meniť
 miesta návštev,
 zamestnaní, nápadní-
 kov)
redovčak - tanec s ne-
 vestou po začepčení
regula - predpis,
 pravidlo, zákon
rehotac - erdžať (kôň)
rekes - prepravka na
 fľaše

reklik - doječenský
 kabátik
rekvirovac - zaberat'
renda - handra
rendar - kupec handier
 a kožíek (strašili sa
 ním neposlušné deti
vezmia ce rendere)
rendelovac - usporia-
 dať, organizovať,
 zoradiť, utriediť
rendešni - akurátny,
 poriadny
reňgen - röntgen
repčeň - repka olejnatá
repeščak - 1. neviazaná
 zábava (tanec), môže
 končiť aj bitkou, 2.
 vynadanie
repetovac - (expr.)
 plano, prázdno rečníť
reskirovac - 1. riskovať,
 2. venovať
rešetkavi - drevnatý
 (zelenina)
retchev - rečkovka

rezanki - rezance
ric - 1. zadok, 2. ryf
 rýľom
ricata - žena majúca
 veľký zadok
ričec - bučať (krava)
ridžiki - huby - rýdziky
rigel - zasúvací zámok,
 závora, haspra
rif - stará dĺžková miera,
 lakeť, rif (asi 0,78 m)
rihac - grgať (vypúšťať
 žalúdočné plyny)
richtovac še -
 1. upravovať sa,
 2. chystať sa na prí-
 chod hostí
rimbac - neúprimne
 plakať
rimbalovka - plačka
 (dievčatko)
riňavi - pokrytý ranami,
 špinavý - neumytý
riňče, riňe - štrk
riňgišpil - kolotoč
riňovka - rína, odkva-

pový žlab pod
 strechou
rizka - rezeň
robotni - usilovný
robotníca - veľmi
 usilovná žena
rohačka - vidlicová
 motyka (na okopá-
 vanie vinohradu)
rohlički - sorta zemiakov
rochľa - nedbalo
 upravená žena
rokovina - ročná dávka
 cirkvi
rokita - listnatý strom -
 rakyta
rosol - voda z kvasenej
 kapusty
rosipac še - 1. urobí si
 finančnú škodu
 2. porodiť
rovaš - dlh, previnenie
rovešník - vrstovník
rozburjac - zvaliť, zbúrať
rozčakovac - poliť
 (z ovocia vyberať

kôstky)
rozbrezdžic - rozvidnieť,
 svitnúť
rozčeperic še - široko
 sa rozkročiť
rozčerkotac še -
 rozhrkotaf (vozík)
rozhaňac - valkať cesto
rozjejs še - nazlostiť,
 najedovať sa
rozjidok - hnev, nepokoj
rozkeftovac - utraťiť,
 minúť (peniaze)
rozkošňik - sveták, tulák
rozluka - rozvod,
 rozlúčka
rozmachovac še - hrozíť
 (rýchlym pohybom
 ruky)
rozorvac - roztrhať,
 odtrhnúť od seba
rozpakovac - rozbalíť
rozpalic - rozžeraviť
rozpirchnuc še -
 porozchádzať sa
 svetom
rozporok - rázporok

rozpravdac še - rozviest
 sa
rozpuščení - roztopašný
rozvalka - valček na
 cesto
rozviti, rozvita (ruka) -
 1. rozkvitnutý, 2.
 bolesť ruky v zápästi
rubaňisko - vyrúbaná
 lesná plocha
rucac - vracaf
rucic - hodiť
rudi - ryšavý
rukac - nahlas plakať
rukavce - vyšívané
 manžety na opľiecku
rula - rúra
rumegac - prežúvať
 (o rožnom statku)
rumeňec - rumanček
 pravý
rumeni - červený,
 začervenený
rupnuc - padnúť
Rusadľe - Turíce
rusadľovka - pivónia

S

sabolka - krajčírka
salikali - amónna soľ
 (používala sa
 namiesto prášku do
 pečiva)
samiperši - najsamprv
samohonka - doma
 pálená pálenka
sanovac - lutovať
saťor - sieťka
scadzic - precediť
scahnuc - 1. stiahnuť si
 z peňazí, 2. fahaním
 dostať nadol
scec - chcieť
scelic - ustieľaf
sceňknuć - zoštihlieť
scepeňec - strpnúť (od
 hrôzy), zmeravieť
scirac - zotrieť
sciranka - drobné
 strúhané cesto,
 mrvenica
scirňica - strnisko,
 nezaoraná zem po

žatve
scirjac - ustieľaf
sciskac - 1. tlačíť,
 omínať, 2. odkladať
 peniaze, šetriť
sciskac še - objímať sa
ščemeríc še - nevolnosť
 (choroba spôsobená
 zrážaním krvi)
segiň - chudák
seksija - lesná škôlka
sekvestor - úradník -
 vnútený správca
 majetku
sersan - náradie,
 nástroje
servatka - srvatka, voda
 po odstátí syra,
 tvarohu
servijanka - vyfutrovaná
 ženská blúza
schamatlac - (expr.)
 skrčiť, zhúžvať
schopic še - prebudiť sa
schvacic še - vychytiť sa

schvatovac še - strhávať zo spánku
sipana draha - štrkom vyspaná cesta
sipaňec - sýpka na ukladanie zrna
sir - tvaroh
sisalka - plúcnik
lekársky - rastlina
sivar - cigara
skadzi - odkiaľ
skaličic še - zmrzačiť sa
skantric še - zmárniť sa, zabiť sa
skapac - stratíť sa, zmiznúť
skatovac - veľmi zbiť
skazac še - ukázať sa
skarac - potrestať
skidac še - zašpiniť si šaty jedlom
sklagac še - odpadnúť, zosunúť sa na zem
sklep - obchod
skliňčina - črepy zo skla
sklubačic še - zhrbiť sa, ochabnúť

skocabac še - spadnúť, skotúľať sa na zem
skolkavec - stuhnúť, skrehnúť
skormuceni - zarmútený, smutný
skrehnuc - stuhnúť od zimy
skrišeňe - vzkriesenie
skubac - vytrhávať perie, vlasy, trávu
skuptoš - skupáň
skura - koža, kôra
skurjaňik - krátky mužský kožený kabát
skvašňec - skysnúť
slichac - započuť
slich - spánky
sliza - slza
slovenska bluzka - blúzka vyšívaná ornamentami
sluchac - počúvať
sluňečnica - slnečnica
slup - stĺp
sluta ruka - nevládna

ruka
sluti - nevládny
služnica - slúžka
smačni - chutný
smargel - sopeľ
smarkac - smrkať
smarkati - usmrkaný
(neskúsený, neplnoletý)
smaržle - huby - smrčok jedlý
smužka - pásik, čmuha
snopok - snop, otep
(obilie, slamy)
snovadňica - zariadenie na prípravu osnovy pred tkaním
sokačka - obsluhujúca na svadbe
sokaš - obyčaj, zvyk
somarski kašeľ - čierny kašeľ
souda - sóda
spirac še - 1. klásť odpor, 2. zastavovať sa (na kus reči), 3. mať zápchu

splichtac še - dať sa dokopy, spriahnuť sa
spľuvac - popľuť proti urieknutiu
spitani - zasnúbený
spodzivac še - nazdávať sa
spolatňe - šikovne, zručne, ladne
sporajic - odložiť
spovedzec še - dať výpoveď zo služby
sprahac še - požičiavať si jednu kravu do jarma
sprahnuc še - brojiť proti niekomu
spravic - urobiť
spreti, spric - 1. zvädnutý, 2. zvädnúť
spric - sprvoti, najprv, zo začiatku
spričac še - priečiť sa, škrípiť sa
sprični - priečný
sprisahnuc še - uzavrieť manželstvo (po

dlhšom spolužití)
stac - dobre padnúť
 (odev), svedčať
staldzi - odtiaľto
stalabac - podupať
 (trávu)
stamac - odtiaľ
starčic - 1. stačiť,
 2. vládaf
starigaň - zlý dedo
stic - stučnieť
stirčec - vyčnievať
stiržeň - ohnisko vredu,
 stržeň
stirvac - zostať, vydržať
stíti - veľmi tučný
stocati - stý
stolok - stolička
stolovka - zásuvka v
 stole
stoparčic še - vzpieraf
 sa, postaví sa na
 odpor
stopče - tvrdá časť peria
stožok - upravená
 kôpka sena, slamy
studzeň - studňa

studzeňina - huspenina
stukac - stonať
 (o nemluvňati)
stul - stôl
stulic - 1. prítulíť,
 2. zopnúť (ruky)
strajs - striasť
strašok - strašiak, máto-
 ha, strašidlo
strepac še - zašpiníť sa
strični brat - bratranec
stromik - 1. stromček,
 2. vianočný stromček
stručok - strúčik
struk - plod pukavých
 rastlín (hrach, fazuľa)
stružlak - matrac plnený
 slamou
suchi - chudý
suchoti - tuberkulóza
suk - uzlina v dreve
suka - 1. samica psa,
 2. nadávka zlej žene
sukac - 1. odřhať
 kukuricu zo šúľka,
 2. navijať priadzu na
 cievky

sumeňe - svedomie,
 časť
sušiňki - sušené ovocie
svacha - matka nevesty,
 zaťa
svat - otec nevesty, zaťa
svata špivanka -
 náboženská pieseň

svatka - svadobčianka,
 ktorá čepčí nevestu
 (obyčajne kmotra)
svatuškar - bigotne
 veriaci človek
svoloč - zlá spoločnosť
svuj - svoj

Š

šabes - sobota, ako
 sviatočný deň Židov,
 sviatok, voľný deň
šacovac - 1. oceňovať,
 2. odhadovať
šafareň - lavica s úlož-
 ným priestorom pod
 vrchnákom
šafel - okrúhla drevená
 nádoba s dvoma
 uchami
šajov - pobehaj, huncút,
 vynaliezavec
šajt - tlačienka
šajta - veľký kus dreva
šafeni - bláznivý, šialený

šalejka - kašmírová
 šatka na hlavu
šafeni dom - blázninec,
 psychiatrická
 liečebňa
šafenstvo - hlúposť,
 banalita
šalovac - debniť, šalovať
 (na stavbe)
šamerlík - nízka stolička
 pod nohy
šandar - žandár, policajt
šaňec - priekopa, jarok
Šarija - Šarlota
šarga kuň - kôň hnedák
šarhaňov - blatník na

bicykli
šari - sivý
šarkaňbejla - exp.
 mimoriadne šikovný
 človek
šarpac še - natriasať sa,
 držať sa naveľa
šarža - hodnosť
šašina - šachor
šati - odev, oblečenie,
 šatstvo
šatovac - ponáhľať sa
šatriki - šiatre
šatrikare - medovníkari,
 predávači na odpus-
 toch pod šiatrami
šatrovo cigani - kočovní
 Cigáni
šavolka - veľká vlnená
 šatka so strapcami
 (na prehodenie cez
 plecía)
šeft - obchod
šejdrom - naprieč,
 krížom
šerblík - nočník
šeregje - nosidlá

šic - šif
šicko - všetko
šifa - loď
šifoner - skriňa na
 šatstvo
šichta - pracovná
 zmena
šina - koľajnica
šingel - šindel, úzka
 drevená doštička na
 pokrývanie stiech
šiparka - šípová ruža
škapuľar - medailónik
 svätca
škarupina - škrupina
škeric še - škeriť sa
škintac - krívať
škoľar - školák
škradza - miesto na cin-
 toríne pre nepokreste-
 ných a samovrahov,
 smetisko na cintoríne
škrípac - škrípať, vrzgať
škvarkí - oškvarky
šlafrok - župan
šlajfar - brusič nožov
šlajfka - viazanka,

kravata
šlajer - závoj
šlapcug - preprava na
 vlastných nohách,
 pešo
šlosar - zámočník
šmalec - bravčová masť
šmantavi - čaptavý,
 šmatlavý
šmaric - hodiť
šmikňa - vyhňa,
 kováčská dielňa
šnicla - fašírka,
 karbonátka
šolavi - všivavý
šopka - kôľňa (na
 úschovu hospodár-
 skeho náčinia)
šopkac - šeptáť
šor - rad
šoudra - šunka
šougor - švagor
špacirka - prechádzka
šparga - špagát
šparagus - asparágus
špasovac - koketovať,
 zvädzáť, žartovať

špehovac - sliediť,
 striehnuť
šperhak - paklúč,
 šperhák
špic - hrot
špička - huba - tanečni-
 ca poľná
špiritac še - vrtať sa
šporhet - šporák
šporovac - sporiť, šetriť
špricka - striekačka,
 plnička jaterníc
šprudfak - habarka
špuľac - namotávať na
 cievky
špuľar - zariadenie na
 namotávanie nite na
 cievky
špuľka - cievka na nite
šputac - pomaly farbavo
 chodiť
šrubka - skrutka
štablon - vyčnievajúca
 časť strechy
štacijon - stanica
štafirung - výbava
 nevesty

štachitka - tyčka v plote
(**štachitkovi plot**)
štaltovna - dobrej
postavy (deva)
štempľik - 1. poštová
známka, 2. pečiatka
štikovaňe - madeira,
druh dierkovanej
látky (okraj na zavino-
vačke)
štimovac - pasovať, ladif
štof - vlnená látka
štofovka - vlnená šatka
na hlavu s ozdobným
okrajom
štok - poschodie
štokerľik - stolička bez
operadla
štokovčak - poscho-
dový dom
štramba - nitka
štrand - kúpalisko, breh
rieky na oddych
štrandžok - povraz
štrank - lano
štrimfle - pančuchy
štrof - pokuta

štromba - medzierka
mezi prednými
zubami
štukator - druh najjem-
nejšej omietky na
strope
štrumpadľa - podväzok,
guma držiaca
pančuchy
šturic - vopchať
šudov - prasa na
vykrmovanie
šuflada - zásuvka,
priečinok
šuffla - široká lopata
(na odhadzovanie
snehu)
šuffltkar - neváženy
človek, niktoš
šukac - hľadať
šulki - šúľance
šumňe - pekne
šuñač - zdĺhavo,
nešikovne niečo robiť
šupac - 1. lúpať, 2.
pichať do niečoho
paličkou, 3. robiť

nenáročnú prácu
šur-bur - citoslovce
vyjadrujúce povrchnú
prácu - halabala

šušče - suché opadané
listy
šutemeň - zákusok
švablík - zápalka

Š

šac - siať
šaha - siaha, dĺžková
miera (drevo)
šahovina - polenové
drevo v metrovej
dĺžke, siahovica
ščambľa - triesočka, trň
ščaznuc - prepadnúť,
zmiznúť
ščec - okrúhly (klincový)
hrebeň na česanie
konopí
ščeňica - štenica
ščepic - očkovať, štepiť
(stromy)
ščepňik - ovocná
škôlka, ovocný sad
ščerbavi - človek
s riedko posadenými

zubami
ščerbina - 1. štrbina,
škára, medzera,
2. úlomok z náboja
(zbrane)
ščesce - šťastie
ščetka - štetka (na
malovanie)
ščetočka - štetka za
klobúkom
ščikac - čkať
ščipka - kúsoček
ščiri - štedrý
ščuka - štika
ščutka - šúľok kukurice
bez zrn
še - sa
šečka - krm z narezanej
slamy

šečkareň - stroj na
rezanie slamy
šedlar - výrobca
konských postrojov
šedzec - sedieť
šedzisko - sedadlo na
voze
šedzmikraska - sedmo-
kráska
šemenó - semeno
šemeňec - semeno
(konopné, lanové)
šemjačko - zrnko
šerco - srdce
šerp - srp, kosák
šers - srst'
šestrička - rehoľná
sestra, ošetrovatelka
šestrinka - sesternica
šidac - sadať
šidanka - sedačka na
hojdačke
šidzem - sedem
šidzemdzešatšidzem -
sedemdesiatšedem
šikac - močiť, cikáť

šikanki - moč
šiňak - 1. mliečnik,
keramická nádoba na
mlieko, 2. pluzgier
šiňec - modrina
širochman - sirota
šivi - sivý, šedivý
šliski - klzký
šlisko - šmykľavo
šliški - šúlance
šlžic - slziť, zamakať,
vlhnúť
šľak - mŕtvica
šľepuch - had - šľepúch
šlepe praše - veľkonoč-
né jedlo (plnka z
mäsa zapečená v
ceste)
šlívjanka - riedka masa
pri varení lekváru
šľubeňica - snúbenica
šmerc - 1. smrť, 2. motýľ
smrťhlav
šmerdzec - smrdieť,
páchnuť
šmerduška - aksamiet-

nica, žltó kvitnúca
kvetina
šmetanka - smotana
šmetnička - lopatka na
smeti
šmicha pušćic - na
smiech obrátiť
šmiški - posmešky
šmišni - smiešny
šmišok - 1. zábavný
človek, 2. človek na
posmech
šnežeňki - snežienky
šnic še - snívať sa
šňihuľak - snehuliak
štrehnuć - striehnuť,
sledovať, čakať, číhať
štrechavi - strapatý,
neučesaný
štrikovac - pliesť
štvarťka - štvťka
štverce - postroj na
koňa
švecic pasku - posvätiť
veľkonočné jedlo

švekor - svokor
švekra - svokra
šverbečki - svrab,
nákazlivá kožná
choroba
šverboritki - šípky, plod
šípovej ruže
šverbečky - kožné
ochorenie (kiahne
a iné)
šveto - sviatok
švetoveć - pristahovalec
šveti večar - Štedrý
večer
švijatki - vianočné
sviatky
švička - svieca
švichalka - striekačka
šviňar - neslušný,
vulgárny človek
šviži - čerstvý
štridka - striedka
(mäkká časť chleba
medzi kôrkami)
švichac - striekáť

T

tabla - 1. doska na cesto, 2. tabla - lán grófskeho, neskôr štátneho majetku s kertičkami - vetrola-mami
tač kac še - potácať sa
tadzi - tade
tac (šnih) - odmäk, topiť sa sneh
tajnojs - tajomstvo
takoj - hneď
talabac - 1. ťažko žiť, trápiť sa, 2. ledva chodiť
talaš - polica na riady (nahradzajúca kredenc)
talpa - podošva
tancoš - tanečník
ta ňe - isteže, akoby nie, pravdaže
tarakac - tárať, veľa rozprávať
tarkasti - pestrý

tarki - trnky, divo rastúci pichlavý ker s trpkými guľkovitými plodmi
tarlo - strúhadlo
ta toto ni - tamto, toto, hento
tedejši - rovesník, vrstovník
tej - čaj
tefo - tolko
teliška - dvojkoľesový vozík, taliga, kára
tepša - plech na pečenie
tereki - hrubé plevy pri mlátení obilia
tercha - ťarcha
terkac - kľať rohami
tchur - tchor
tibet - jemná šatovka z pravej tibetskej vlny
tiki - šumivý nápoj z prášku (šumienka)
tinta - atrament
tirvac - trvať
tisdžeň - týždeň

tiž - tiež
tižňovka - týždňová práca mimo domu
tlapčisti - plochý, utľapkaný
tlučok - tík
tlusti - tlstý
toravi - prašivý (kocúr)
tot, tota, tote - ten, tá, tie
trački - strapce na látke
trafic - zasiahnuť, trafiť
tragač - jednokolesový vozík
trajs še - triasť sa
trančirovac - nešetrne rozkúskovať
tratov - márnotrtník

trebič - datelina, lucerna
tremcec - chvieť sa
trepac - prášiť (koberce)
trimac še - držať sa
trižbi - triezyv
trombati - majúci hrubé pery
troskalki - druh jahôd (rástli vo vinici v Krivoštanoch)
truna - rakva, truhla
trupareň - márnica
turbovac še - starať sa, trápiť sa
tuňi - lacný
tureň - veža (kostolná)
tvarđo - tvrdo

U

ublajhac - upokojiť, pomeriť, udobriť
uceknuc - utiecť
ucirak - uterák
udzac - navliecť (do ihly)
udzareň - udiareň
ufac - dúfať, veriť

uhli patrec - kúty pozeráť (vnútrajšok domu budúcej nevesty chodila obzerať budúca svokra)
uhor - neobrobená zem

ucha - uši
uchať - vojak - nováčik
uchilic - 1. ohnúť sa
 2. nájsť prístrešie, podieť sa
ujidac še - zlostiť sa, jedovať sa
ukadžija - ukážka (divadlo, cirkus, hromadná domáca zvada)
ukazni - fešák (upravený) pekný na pohľad, na ukazovanie (človek)
ukroknuc - spamätať sa, uvedomiť si chybu
ulapic - chytiť
Ula - Júlia
umarta kostka - hrčka, novotvar
umarti - mŕtvy
umarščina - pozostalost
umor - veľká vyčerpanosť
umric - zomrieť
unovac še - cnieť sa
upasac - 1. vyfať (po

zadku), 2. spadnúť
upic - podpichnúť, našťvať
ureknuc - urieť (zoči)
urobic še - zodrať sa robotou
urvac - 1. roztrhnúť (lano), 2. uraziť (**urvac počlivojsc** - zneuctiť, zhanobiť ľudskú dôstojnosť)
ušanka - čiapka zakrývajúca uši
ušmercic še - zabiť sa
utratic še - 1. spôsobiť si škodu (minúť veľa peňazí), 2. stratiť lásku, 3. dať zabiť zvieru
utridňa - ranná pobožnosť v cirkvi
utulic še - uchýliť sa, nájsť útočisko
uvadzic - uviazať (kravu na refaz)
uvadzic še - nachádzať si zámienku na hnev,

provokovať, vyvolávať konflikty
uznac - 1. porozumieť,

V

vačok - vrečko (na odev)
vadzic še - hádať sa
vachovka - malta
vachovac - omietať
vajčak - 1. plemenný kôň, 2. erotoman
vajgutki - pajesy (dlhé kučery po bokoch tváre u ortodoxných Židov)
vajling - vajdľing (plechová nádoba s dvoma uchami)
valaga - zadok
valal - dedina
valcovac - 1. robiť vzory valčekom (po maľovaní stien), 2. valcovať zasiat pole
valki - nepálené tehly

pochopiť, 2. priznať (dieťa za svoje)

(v Strážskom ich zo žltej hliny, vody a pliev miesili Cigánky)
valov - žľab na krmivo pre statok
valovec - žľab na krmivo pre prasce
valušni - schopný, šikovný, spôsobilý
valuch - pecúch (vyliho-vač), domased
vandrar - vandrovník
vandrovka - tuláčka
vanebre - manévre
variška - varecha
varkoč - vrkoč
varoš - mesto
varštak - stolárska dielňa
vartaš - strážnik
vašpor - čeridlo na

železnú sporákovú
platňu
vec, vecka, veckaľ -
potom
vecej - viac
večureň - poobedňajšia
(večerná) pobožnosť
v cerkvi
vedno - spolu
vejačka - nástroj na roz-
vievanie (pri mlatbe)
velhotni - vlhký
veličic še - chváliť,
pýšiť sa
vefo - vela
velk - vlk
veper - kanec
verbovac - **1.** získavať
na vojnu, **2.** nahová-
rať na niečo
verchovati - vrchom
naložený
verchovina - konáre z
koruny zotatého
stromu
verzgac - škrípateľ
veščica - veštkyňa

veščuch - veštec,
prorok
vešefe - svadba
viakac - napínať
na zvracanie
vibačic - vyzozorovať,
vybadať, postrehnúť
vibehnuć - vykypieť
vibiti - prešibaný
vicurigac - vycúvať
videlka - vidlička
vidrižnac še - robíť
grimasy, škľabiť sa,
posmievať sa
vidumovac - vymýšľať
vidurkovac - vytlačiť na
stroji
vidzec - vidieť
vidžubac še - vyliahnúť
sa z vajička
vifundovac - opraviť,
spevniť
vifuñec - stratiť vôňu,
vyprchať
vigan - ženské šaty
(názov podľa francúz-
skeho hodvábnické-

ho mesta Vigan)
vihnalov - odľahlé,
opustené miesto
vihulić - vyriechnúť veľkú
hlúposť
vihvarka - výhovorka
vik - vek, obdobie
ľudského života
vikrivjac piski - kriviť
ústa
virvac - vytrhnúť
vikoňčic - vybaviť
vilaň - baterka,
elektrické svetlo
(**zašvic vilaň** - zapal
svetlo!)
vilapotac - vytárať,
prezradiť
Vilija - predvečer Vianoc
vimjo - vemeno
vimiškovac - vykastro-
vať
viñac - vybrať
viñčovac - želať, priať
vinčúr - vincúr, vino-
hradnícky majster
viñički - ríbezle

vinkel - roh domu
vinkula - predsvadobná
zmluva
vinok - vienok, venček
vipatrac - **1.** vyzerať
(dobre, zle), **2.** vyhlia-
dať niekoho
vipravdovac še - objas-
ňovať si, dokazovať si
pravdu
vipurgatovac - vyhnať,
vyhodiť
virba - vrba
virezac - vykastrovať,
zbaviť semennikov
virgac - **1.** vyhadzovať
nohami, kopáť (zvie-
ratá), **2.** visieť (šaty)
viščiric - **1.** vyvaliť oči, **2.**
vypúliť zadok
visobačic - vynadať,
vyštváť
vistic - strpieť, znieť pri
sebe
viškiriac še - škeriť sa
višñi - vyšný
višvičac še - dokazovať

si pravdu za prítomnosti svedka
vitrimac - vydržať
vitrimac še - nakričať sa (na niekoho), vynadať
viveršic še - vyvršíť sa
vivirka - veвериčka
vivodki - uvedenie šestonedielky s diefatkom v kostole
vivolac - prezradiť
vizitka - priliehavá blúzka
vižgalovac - vyzvedaf
vižirac - vyzeraf, čakať niekoho
vižla - vysoká, tenká dievčina
vlačic še - **1.** fažko chodiť, **2.** chodiť s frajerom
voda - rieka
vodila - nešikovný člo-

vek (nesamostatný)
vodostrik - fontána
volec - môcť (**volela mi nohu zlamac** - radšej som mohla nohu zlomiť)
volo - hrvoľ
vospust šveta - na údiv sveta, bezhlavo
vozger - sopel
vratka - bránka, dvierka
vraž - bosorák, zaklínač
vražic - čarovať, bosorovať, zaklínať
vreciňko - vreteno
vše - vždy
vul - vôľ
vun, vona, vono, voňi - on, ona, ono, oni, ony
vuň - smrad
vuz - voz
vžac - zobraf

Z

zababuňeni - zachmúrený

zabanovac še - veľmi smútiť, futovať

zabrac še - pobrať sa preč
zacahnuc - **1.** zatahnuť, **2.** prvý začať spievať
zacich - zátišie
zacati - tvrdohlavý, zatafý
začepka - červená kašmírová šatka na hlavu, uviazaná pri čepčení na redový tanec
zadac še - neúprimná návšteva (s cieľom niečo sa dozvedieť)
zadichľivi - dýchavičný
zadušic - zaškrtiť
zadzvaňac - posledné zvonenie pred začatím svätej omše
zahakovac še - koktať
zahinuc - umrieť
zahlavčina - obliečka na vankúš
zahlavok - poduška, vankúš
zahlobic - nasadiť

porisko
zahlušic - prerásť burinou
zahňis cesto - zamiesiť cesto
zahubef - záhuba
zahulac še - zababušiť sa
zachodzic - **1.** zapadať (slnko), **2.** strácať dych od plaču (dieťa), **3.** zaliečať sa
zachopic - **1.** trochu sa pripíť, **2.** narýchlo niečo zjesť
zachopic mašinu - chytiť vlak
zajda - batoh
zakafec - zrazenina na spodnej kôrke chleba
zakapčac še - pozapínať sa
zakrestija - sakristia
zalompac še - zašpliechať, zablatiť sa
zameška (pulenta) - kukuričná kaša, polenta

zamglec - omdlieť
zamlojic - upadnúť do
 mdlôb
zamurcac še - zašpiniť
 sa
zanochcice - kožka za
 nechťom
zaoblačic še - pokryť
 mrakmi
zapach - huba - dubák,
 hrib
zapatrec še - zahľadieť
 sa, zadívať sa
zapatrošic - stratiť
zapečacic dzvere -
 zapečatiť dvere
zapiňka - zatvárací
 špendlík
zapožnic - zmeškať
zapražka - zäsmažka
zaputac - spútať (koňovi
 nohy)
zapuški - fašiangy
zarazučka - v okamihu,
 hneď
zaredom - zaradom
zarja - žiara, veľké svetlo

(na nebi)
zarosnuti - zarastený,
 chlpatý
zarvac še - zachytiť sa,
 zaútočiť, zdediť
 (vlastnosť)
zašputac še - zakopnúť,
 zamotať sa
zaš - opäť, zas
zat kac - 1. zatrieť
 (okno), 2. zašťupovať
 (fľašu)
zatoška - zámienka
zatrillac še - zdržať sa
zatrillac u sebe - ne-
 prezradiť
zavišlivi - závistlivý
zavzac še - 1. pred
 savziať si, 2. zafat sa
zažgripac - zaškrípať
 (zubami)
zbac - dbať
zbačic - zbadať
zbelavec - zmodrať
 (dieťa od plaču)
zbešneli - besný
zbic še - zraziť sa

zbifec - zblednúť
zbiyac - zrážať (ovocie)
zbirac še - 1. chystať sa
 na odchod, 2. hnisaf
zбираñina - hnis
zbrechac še - vulgárne
 nadávať
zbrinec - strípnuť,
 zmeravieť
zbuc še - zbaviť sa
zbuchotac - prepadnúť
 do hlbkej vody
zbušok - drevená nádo-
 ba na mútenie masla
zbutneč - spráchnivieť,
 zbúťlavieť
zdechnuti - lenivý
zdejmuc - zvesiť
zdichac - hynúť (hydina)
zdichac s kurami - cho-
 diť spať so sliepkami
zdimac še - fotografovať
 sa
zdimac - snímať (zo
 steny)
zdohadac še - dovtipiť
 sa

zdravkac - zdravíť
zducic še - nerozmysle-
 ne konať, pohnevať
 sa
zducic še - prepichnúť sa
 (na tyčke v plote)
zdzirnik - zdierač,
 vydierač
zdzivac - navliekať
zgnuc - zahynúť,
 zomrieť
zhatrovac - zničiť,
 nešanovať odev
zhañac - zobúdzaf
zhužvac - pokrčiť
zkudovšic - rozstrapatiť
zlatko - staniol na
 salónky
zlehnuc - 1. zľahnúť
 pred pôrodom, 2. obi-
 lie po búrke
zlopotac še - zamokriť
 sa pri praní
zmaržlina - zmrzlina
zmetac še - 1. uraziť sa,
 2. predčasne vrhnúť
 plod (u zvierat)

zmetovac - zhadzovať
zmorščic še - zmŕštit sa
zmošic - zašpinit perím
znac - vedieť
znojic še - potiť sa
zopsuc še - pokaziť sa
zos - s, so
zostidnuc še - stuhnúť
 (huspenina)
zretedelne - zrozumiteľne
zunovac še - omrzieť
zvadzic - 1. nadviazať

žabe koritko - lastúra,
 mušľa
žabe mliko - mliečnik
 močiarny - rastlina
žabre - choroba, ktorá
 sa prejavuje pluzgiermi
 a slinením ústnej dutiny - najčastejšie
 u detí
žac - kosiť kosákom
žačkov - vrečko na

(niť), 2. niečo neodborne
 ušit
zvarka - sudovitá
 drevená nádoba, do
 ktorej sa namáčala
 bielizeň a zalievala
 luhom
zverbovac - nalákať,
 nahovoriť
zvladani - zmáhaný
 (spánkom)
zvodzic - zvädzať
zvola - sloboda

Ž

tabak
žaloba - smútok,
 nosenie smútočného
 oblečenia
žaric - smädiť
žemberka - blúza do
 pása
žeš - že si
žgrapac še - škriabať,
 robiť ryhy
žic na veru - spoložitie

bez sobáša (**príša-
 hac pod virbu** -
 sobášiť sa pod vrbou)
žičac - požičiavať
žičic - priať, vinšovať
živan - zlodej
žive štribro - 1. ortuť, 2.
 nepokojné dieťa
život - ženské lono,
 brucho

žac - vziať
žec - zať
žejs - zjesť
želir - zeler
želinki - bylinky
žeme - pozemky
žemlik - žemľa
žimni gris - studená

žňiva - žatva
žochtar - nádoba, do
 ktorej sa dojí mlieko,
 šehtar
žoltok - žltok
žoltovlas - blondiak
žoučnik - žičník
žridlo - žriedlo, prameň
župa - slamená strecha

Ž

krupica (posmešné
 pomenovanie nevý-
 raznej, nevyhranenej
 osoby)
žimno - chladno
žima bi ce bila - bodaj
 si dostal zimnicu

Dva cetki pri studňi

Ľudze dobre, znace keľo bulo Straščanov?

(vibrato z kroniki)

U 1919. roku

chlopov bulo 497, ženov 613

chižov bulo 119

ľudzi 1 110:

narodnojsci československej	513	ľudzi
rusinskej	356	ľudzi
maďarskej	156	ľudzi
ňemeckej	35	ľudzi
inšakej	50	ľudzi

Naboženstvo viznavali:

rimskokatolicke	623	ľudzi
grekokatolicke	370	ľudzi
evangelicke a.v.	10	ľudzi
evangelicke reform.	2	ľudze
židovske	104	ľudzi
inšake, abo žadne	1	človek

U roku 1930 bulo u Straskim 195 chižov a 1 093 ľudzi narodnojsc mali:

československu	1 007	ľudzi
rusinsku	2	ľudze
ňemecku	4	ľudze
maďarsku	15	ľudzi
židovsku	47	ľudzi
cudzincov bulo	18	ľudzi

Naboženstvo viznavali

rimskokatolicke	600	ľudzi
grekokatolicke	400	ľudzi
evangelicke a.v.	3	ľudze
evangelicke reform.	16	ľudzi
izraelske	60	ľudzi
inšake, abo bez viznaňa	4	ľudze
chibja do počtu	10	ľudzi

abo še pomilil pisar u počtov, abo buli cudzinci

Ľudze dobre, znace dze horelo?

(podľa kroniky preložila P. S.)

Október 1913 - Zhorelo budovisko žida Samuela Gottlieba i zo šickim zarnom. Podpalil Gottliebov sluha zato, že ho Gottlieb prepúščil zo služby.

1918 - Zhorela štrecha na chiži mladšoho Janka Maceňka. Uderil do nej perun.

1921 - Ničto nežna (okrem jednej osobi) čom začalo horec u kaštiľu. Štrecha dočista zhorela, bo bula zo šingľa.

1924 - Zhorela chiža Ignaca Frieda.

1925 - Zaš zhorela štrecha na chiži mladšoho Janka Maceňka.

14.10.1930 - Horelo u plevni Marji Ihnatovej, oheň preskočil na plevne Janka Voroňaka, Andrija Cvejkuša, Janka Geregača a Haňi Voroňakovej.

17.10.1930 - Zhorel sipañec Janka Frajkora.

9.11.1930 - Zhorela pľevň Andrija Geregača.

3.12.1930 - Zhorela pľevň Janka Marcina.

22.3.1931 - Zhorela pľevň Miža Kokočaka.

22.4.1931 - Horelo u plevni Janka Frajkora a oheň preskočil na Bohovčikovu chižu, od nej se ulapila Šukajlova, Šľepakova a Janka Dzurovčinovoho.

18.12.1931 - Horelo u Andrija Cvejkuša.

18.10.1932 - Začalo horec u plevni Ďurija Mižika a oheň zachopil štrechu na plevni Ďurija Stacha.

18.11.1932 - Dočista zhorela štrecha na karčme Šalamona Glůcka.

15. 3. 1933 - Zhorel dolok Ďurija Kočerhi.

16. 3.1933 - Horelo (akurat na Velku noc) u Ili Bubnarovej. Chiža jej zhorela na popel.

5. 5.1933 - Horelo u chižov Janka Dolinu a Miľa Valovčika.

1935 - Das šidzemdzešat ludzom z ciganskoho tabora "U haju" odňis oheň tim bidňakom štrechu nad hlavu.

T. Komanický: Falova chiža

*Ludze dobre, znace jak se volali
polá u Straskim?*

Porvazi	Kolesarova	Fasanoš
Hurki	Plaňe	Pod Plaňom
Cehelne	Horňe luki	Zadňe lazi
U močarju	Dubcova	Kolč
Za Laborcom	Lomaňisko (lesná část)	Uhliska
Zahumeňki	Šibeň	Vadakovce
Božitki	Kratke zadňe lazi	

*Ludze dobre, znace jak se volali
polá u Krivoščanov?*

Sadovo	Podviňične	Skaržovo
Pod rožkom	U doľe	Ščipki
Pod Belovarku	Kamence	Lopatki
Široke krivački	Za uzkima	Petrachovo

*Ludze dobre, znace jak se volali
viňice u Krivoščanov?*

Endefijka	U debri	Za skalku
U lažiskov	Belovarka	Starajka
Velka kontrovka		

*Ludze dobre, znace jak se u Straskim
lali a do jakich sebe nakladali?*

Vona a vun

- Bodaj ši še zbešnel
- Bodaj ce guta zabila
- Bodaj ce fras ulapil
- Bodaj ši še večara ňedočekal
- Bodaj ce krev zafala
- Bodaj ce fras trimal
- Bodaj ce dabli do chopili
- Bodaj ši še obešil
- Bodaj ce vši jedli
- Bodaj ši še zošmerdzal
- Ti drutaru šafeni
- (prišelovci zo záp. Slovenska)
- Bodaj ce žima bila
- Bodaj ši ocemňel
- Ti Jožku pope
- Ti Janku Radašu
- Ti šviňo galadna
- Ti nalpo ňevistata
- Ti dočista šafena
- Ti lompo paskudna
- Ti kravo zdechnuta
- Ti dudvo ňevalušna
- Ti žobračko z holu ricu
- Ti frajčimirko posrata
- Ti šolavko šolava
- Ti brudňico jedna
- Bodaj "ta" karika pobila
- Ti stvoro ňezgrabna
- Ti talpo glupa
- Ti Marčo adidovska
- Ti radaško fukarova
- (podľa priezviska miestnych cigánov)

Pozn.

Jožko pop bol psychicky narušený človek, nedoštudovaný bohoslovec, potulujúci sa po tunajšom kraji, veľmi často v Strážskom.

Marča adidovska bola žobračka z Adidoviec, častá noc-lažnička v Strážskom.

Janko Radaš - "večný vojak" v uniforme, huslista s dvoma drievkami, vyhrával nám tidli-tidli.

L. Šukajla: Žima u starim Straskim

Jak bilo u nas na Viliju

Bula mi išče mala, teraz še vola Ščedri večar. Rano me išli do koscela na pastirsku omšu. Cali dzeň še ñejedlo, bo bul velki pust. Až večar. Večar me čakali co nam priñeše Ježiško. Dakedi nam priñis dajake štrimfle, a dakedi nič, jaki bul bohati. Stromik me sebe robili sami. Kocki cukru me nazakrucali do papirikov a bul krasni. Stal na šafarñi. Večar me čakali kedi priñeša ocec slamu do chiži. Slamu za to, bo Ježiško še na slame narodzil. Ocec začali viñčovac - "viñčuju vam na totu svatu viliju hojñejše a pokorñejše vecej ročki dočekac pri ščescu, pri zdravju, pri tim Boskim požehnañu, to vam viñčuju, to vam Bože daj, poch-

valeni Ježiš Kristuš." A mac odpovedzeli - "na veki amen". Ocec priñešli do chiži pod stul lanc, šekeru, šeno a žochtar. Lanc zato, žebi še rodzina furt trimala pohromadze, šekeru zato, žebi bul dojs dreva, šeno, žebi bulo pre statok a žochtar, žebi bulo mliko.

Na stul še dal kolačok, križik, švička, oštija, med a cesnok. Pod partok še dala fasula, kenderica, zarno a drobne peñeži, žebi bul urodni rok. Pred stolom me še modlili Anđel pana a za šickich umartich, a za pokoj. Mac nam davali križik z medom na čolo a tak hutoreli - „žebi ce tak ľudze lubili jak ja med lubu“, zakusovali me cesnok, žebi me buli zdrave. Jedli me kozare na kvašno a bobalki. Po večeri ocec vžali žochtar a z každoho jedzeña brali pre kravu, šviñu, kuri, psa. Špivali me koledi a išli me špivac i pod oblaki a vec na polnočnu. Pomali še to už vitraca. Dakedi bulo chudobñe, ale radošñe.

*Ženi dobre, utkame sebe platna na podolki
abo drelichu chlopom na nohavki?*

Že jak? Ta tak:

Sameperše sebe najdzice novu konopjanku, bo na starich, co buli dakedi na zahumñov, už davno stoja činžaki a paradne chiže.

Kedz konopjanku mace, zavolajce šandarov, žebi še prešvečili, že ñebudzece šac a pestovac "maru i hanu" pre smarkošov na drogu, ale na chašeñ. Vec

našejsce konope a ochabce naj rošňa, až dokedi ňezačňa kvitnuc tote bile, co jich treba takoj vicahac. Pri cahaňu ňezdupotajce želene, muša išče dorosnuc, zmocňec. Nakoňec šicke poviazce do snopkov a odvežce na teliškoj na Laborec. Namočce jich pri kraju do vodi, dobre zasipce riňom, uderce do ňich koli, žebi jich ňevžala voda a čekajce, dokedi fajňe ňevimokňa. Po paru tižňoch už takoj na Laborcu jich možece zaš postavic do snopkov a presušic na slunočku. Ale fajňe, žebi až praščeli, jich dosušice doma. A vec dobre vitrepce a vihladce na cerľici. Pazdzerče ňetrebá vimetac na hnuj abo do humna pod štachitki, bo škoda. U mašičňokj mesto podpalkov dobre hori, i šumňe pachňe, ale dakomu še od toho kruci hlava a nahaňa še mu spac. Vec už na šor pridze ščec. Konope še na ňej dobre povičesuja. Šumne, dluhe kloče še takoj viaže do venca a kratke skudovšene še meta do pokrivanoho mecha, žebi malo luft a ňezbutňelo, dokedi še začňe prejs. Perši še predze toto z venca. Hola kudzeľ, na chtoru še navľika, mi vse taka šmišna, bo vipatra jak u šľabikaru vidurkovane L.

A teraz už vam frišno dopovim, bo mi postavila vodu na odmasku, bo jednu predzu už mam navitu na krosnov a bars še mi kudovši.

No ta už predzeme na vrecičňka. Z vrecičňokv motame na motovidlo na velke predzeno a čítame ňitki do pašemkov. Jaj, fras bi ce trimal, už mi po mašičňokj vibehla odmaska. Dopovim vam na jutre.

Ludze dobre, znace jak se vari lekvar?

Ta tak:

Sameperše še zadajce pod dajaku zatošku do tich dvorov, skadzji lekvar pachňe a dajak še preznajce, od koho maju požičeni kotlík. Kec už toto znace, takoj treba opatrec jake maju velke dziri. Take pitne vikopce i vi u humňe. Dva. Jednu pod kotlík, druhu pod nohi. Vec treba nastrasac bistrickich šľivok (najsmačňejše sušedovo) a navolac fajtu i druhich, žebi prišli večar rozčakovac. Ale! Dobre opaťce, či lastovički ňizko lita-ju. Kedz ňizko, ta ňevarce bo budze padac a bi vam nakapčelo do šľivjanki. Kedz sce už usadzili kotlík do dziri a dookola kraje zamaskali z blatom, žebi tadzi ňevifarkoval oheň, až tedy zapravce pire. Chto ňezna, co to pire, ta mu na rozum hutoru, že to drevjane lopatki - šťiri, na takej hrubšej palicoj, co ma hore ručku a s totu rušace nalavo, napravo, ale furt! Kedz už i toto pire tam, takoj možece sipac šľivki. Pod kotlíkom ňetrebá hajcovac do bludu, oheň ma horec cicho. A vi še ňehodňi zapatrec na dajaku glupotu a prestac mišac. Takoj bi še šľivjanka prichopila. Lekvar še miša cali dzeň. Chto šatuje a ňedovari nahusto jak treba, ta še mu splešňiveje a ňechceja ho aňi, s prebačejňom, šviňe.

Mi dakedi varili lekvar u noci, bo prez dzeň bulo veľo inšakej roboti. U humňe bul schadžaj. Prišla cala fajta i sušedzi (co še ňespodzivali, chto jim šľivki otras) a bosorkov, endžibabov, straškov tiž prišlo polne humno. Tak me še šicke balí, že po dvojto me chodzili do budara šikac.

Ľudze dobre, znace jak se vari midlo?

Co vam na midlo treba:

jednu zdechnutu kravu

marok soudi

vodu

drevjanu ladičku, abo firšlodžok

Kedz už krava dočista zdechla, treba z nej viňac šicok luj i kajsce a dac varic do veľkoho kotla. Varic i mišac treba das dzešec hodzin, kedz krava stara, ta i dluši. Toto varic až dotedi dokedi se ňespravi taka husta jucha, jak kedz už začina se zostidovac studzenina.

Veckal treba precadzic šicko prik drišľaka a už takoj do drevjanej ladički. Jak se calkom zostidňe a stvar-dňe, treba midlo pokrac na falatki. Nema barz šumnu farbu, bo je šivaste, ale se z ňim i zvarja i rajba finom a dluho vitrime. Mi našo midlo malí pres vojnu zakopane u humňe a tirvalo nam pejč roki dokedi me ho našli.

Ta cholem telo chasnu zo segiňici zdechnutej kravi.

Strašćanski „parobci“

Co se stalo pri hudakov

I u Straskim raz davno žili a lubili se dvojko jak Romeo a Julia. Lemže vun se ňevolal Romeo a vona ňe Julia. Parobkova mac dzivku ňijak raz ňechcela, bo že z ňedobrej fajti.

Na pažici, poňižo Šlami u nedzelu po obedze hrali hudaci. Moja jedna šestra hutori, že bul odpust, ale moja druha šestra odpust ňespomina.

Parobok vzał do tanca svoju frajirku. Na hlave mal kalap poparadzeni s kvitku, kratki geročok, priče a žolte čižmi. Moja jedna šestra tverdzi, že čižmi buli žolte,

ale druha sestra hutori, že čižmi boli čarne.

I priskočila medzi tancujucich parobkova mac, chopila dzivku za vlasi, povedzela, že jej takoj tote podle vlasi viskuba a strepala ju na zem, a išče telo povedzela - nigda ti moja nevesta nebudzeš. A sin svojej maceri povedzel - uz mi nigda nerozkažece.

A aňi jedna moja sestra nezbacila skadzi vicah nuž a dva-raz do sebe uderil.

Parobci - pajtašove zložili špivanku:

Zabil se naš pajtaš
kedz muzika hrala,
kedz mu mac frajirku
z vlasnich ruk virvala.

A babi zložili pletki a vidumali strašidlo:

Po chovaňu se nebožčik ukazoval o dvanastej hodziňe u džveredle. Na hrob mu lihal čarni pes a o dvanastej nočnej bili kuň stal pri jich ploce.

Co se stalo jednomu

Aňi se nepitajce, jak se volal aňi skadzi bul, ale bul a prevelika pijavleha. Kedz prišol domu taki nacahani, paleňčuha z ňoho lem tak buchala, ta tak vojoval, hrišil až zem schla. Prik oblaka vimetoval z prikleta co zachopil, zo šekeru se povimachoval na ženu i na švekra a vec na šafarňi se dobre vizdichal. Jak se prebatoril a zbačil co porobil, ta behal kolo studňi a na rati kričel, že do nej skoči, ale vera isce nigda neskočil.

U pondzelok rano, jak zaš tak vivijal, obehoval studzeň a sušedzi už zakukovali, ta mu švekra upasala prik piski. „Ti šviňo galadna, ta ti nas tu budzeš tak doji-dac!“ A vun išče vecej vreščel: „Skoču, uvidzice, že raz umru, raz umru!“ „Ta hej, - povedzela mu švekra - bo aňi hovedo aňi človek vecej raz umric ňemože“. Pozdzvihala deski co boli na studňi, žebi do nej smarkoše nepluvali a skričela na žeca. „No poc hev, a teraz skoč!“

Tak scepeňel, že krevi bi se u ňim nedorezal. A vec jak gu sebe kus prišol, ta lem telo povedzel: „Mal mi lem jednu zbraň - totu studzeň, i totu sce mi vitarhli“.

Co se stalo na okolici

Spovedne tajomstvo

Bulo to davno. Jeden grof blizko Straskoho se jakoškaľ barz skamaracil s valalskim parobkom, jak se volal, už nepametam. Ta tot parobok nechodzil na večurki za dzivkami, ale gu grofoj karti bavic, abo puški čiscic, abo co. I lem našli raz rano grofa zaštreľenoho. No ta, chto ho zaštreľil? No ta parobok, ňe? Šandare ho odvedli a vracil se až o veľo roki. U arešce ho tak mučili, že až mu hlovački popod nohce pchali, ale vun se ňijak raz nepriznal.

Pravda višla na verch, až jak umar poštar. Tedi jeden pup vivijal spovedne tajomstvo, že grofa zaštreľil poštar pre peňezi. Grofoj zkadziškaľ prišlo prevelo

peňeži, ale schasnoval jich poštar. Jak še grof začal interesovac, dze peňeži skapali, poštar še zlik, zaštreli grofa a zvedlo še šicko na toho parobka, už ñepametam, jak še volal.

Voňi lem žimne a žimne

Aňi ñepametam, či mi rano vžala pirulku, ale jak ñeška vidzu tot slamjani kalapik poparadzeni z deňdvi-rakom, jak me u tišicdzevecsto abo šedzmim abo osmim roku išli na lodi z Ameriki do kraju. Tak mi še na lavočkoj hombikala a kivala z nohami, že takoj mi viľala šicok kavej, co nam mac navarili do kandički na drahu. Išče mi ñemala šejs roki. Jak me tu prišli, ta otec buli chore, bo robili u majňe a našidalo jim na perši. Už ñedluho žili. Ja z ñima spala, bo jim bulo žimno o drik. U jednej noci buli take žimne, i perinu mi na ñich cahala, i drik mi o ñich calkom oparla a voňi lem žimne a žimne. Mac kojili brata, už bul velki, mal das rok a išče cickal. Mac prišli gu posceli oca opatrec, ale otec umarli už može večar, darmo mi jim calu noc drik zohrivala. Zostala jedna gdovica, štiri dzeci jak kurčatka a ñebulo še dze z chudobstva podzec.

Co še stalo u valale

Virba, abo jak še dzelil čort z babu

Ludze u Straskim še ñelem bečelovali, ale še i vadzili. Chto še chcel vadzic ta zatošku sebe našol.

Na huštaku buli pri sebe dva chiže, medži ñima virosla velka virba a zaciňala na dva predňe oblački trom dzivkom a jich maceri tak mocno, že ñevidzeli ñič raz do valala. Dzivki nahuckali parobkov, žebi virbu zrezali. A co vecej treba takim hačurom? Zrezali voňi virbu u noci za velkoho špivaňa... cirkum dederum tme... jak na chovaňu. Rano zvada prevelika, šelijak sebe nakladali do šolavkov, brudňic, galadňic. Virba ležela prik šanca a kus i prik drahi. Sušedzi už na sebe chvatali, chto co zachopil.

- Dzivče, ta ic po birova, bo še tu pozabijace, - poradzila sušedka jednej z dzivok. Dzivka pošla a privedla birova, co še volal Janko Kusy, žebi jich rozsudzil, že komu patri virba, či tim co pod jej ciňom konope trepali abo tim, co ñič raz ñevidzeli do valala.

- Ta ja vas rozdzelu tak, jak še dzelila baba s čortom. Chcece verch? - Opital še birov tich, co pod ñu konope trepali.

- Ta dobre no, - sušedzi pristali.

- No a vaš budze spodok, - povedzel birov dzivkom.

- Veše piločku a virbu poreže. - Zašmijal še popod čarne bajuski a chcel pujs het, ale dzeci co na ukažiju patreli, ho pocahli za košuľu.

- Cetošu, šak povice nam, jak še dzelila baba s čortom.

- Ta tak, dzeci: Jeden rok pošala baba mak, čortoj dala spodok a verch ochabila sebe.

- Na druhí rok budzem šac ja a už me nepřevdzeš, - povedzel čort baboj a pošal marchev.

- Ta dobre no, - povedzela baba, - teraz ja beru spodok a ti verch.

Jak vidno s tej pripovidki, ta straščanski birovo bul mocno mudri chlop.

Straščanske „dzivki“

Ludze dobre, už sce čuli? ...

Jak Marju pokusal Ž...ov pes?

Ozdaľ už o tri fertale na šidzem išla Marja hore huštakom chramajuci. A jedna po verchu plota takoj na ňu: "Marjo, dzejdzeš?" "Joj, ženo boska, včera me pokusal Ž...ov pes a teraz toto take začerveňte i nabrinute, ta idu s tim gu dochtoroj. Ale ozdaľ mu nepřovim, že me pokusal Ž...ov pes, povim mu, že mi padala a zdzalam še na hvobjdzik, co stirčel zo štačitki. Bo kebi znal dochtor, že to pes, ta bi mali Ž...ovo balamutu, psa nepřoščepili, bo toto ni, pežeži, ňe? Olem, nepřovic ňikomu."

I škintala Marja dalej, dokedi ňeštretla pajtašku z dzivoctva. "Marjo, dzejdzeš?" "Ta gu dochtoroj, bo me včera pokusal Ž...ov pes, ale dochtoroj nepřovim, že pes..." Marja šicko porozkladala od začatku, jak na psa volala a jak ju ňespodzivaňe rafnul. Vecka išče štretla das tri braterkiňe, co išli do koscela, ale i tim pohutorela, co še zňu aj i zos psom zvedlo. "Ale nepřovice, žebi še dochtor nedoznal..." Už pri samim štredišku štretla chlopa. Kus porumeňela, bo barz še za ňu šalil, kedz bula dzivka. Pri kapure jej obecoval huri-dolĭni a rodiče doma ňe a ňe, bo chudobna, ta mušel ukroknuc a cofnuc. Vzal bohātu fodrašku od Dargova. Takoj po vešelu buli založene drustva, ta i chudobne aj i bohate mali pši gvint. "Marčo moja, dzejdzeš?". Šumňe ju volal po meňe, kedz ničto

nečul "moja", telo zostalo z lubojsci. "Ta gu dochtoroj, bo me včera pokusal Ž...ov pes." "Pokusal ce pes, Marčo moja? Ta to ňefajňe, to ňefigle, ta to dochtore tak inekcije pchaju do brucha jak do koňa." "Tomu psoj?"

"Ta dzebi, Marčo moja, tomu psoj. Tomu pokusanomu."

"Nota už voľa Boža. Dochtoroj povim, žem se zdzala na hvoj-zdzik."

Jakoškaľ dochramala do tej ošetrovni. A tam aňi ňe že sestrička, ale sam dochtor jej roztvoril dzvere jak pre veľkomožnu, a tak na ňu šumňe s palcom pokival: "Perši poce vi, babičko, co vas včera pokusal Ž...ov pes."

L. Šukajla: Tušekova chiža

Jak cetka znali po ňemecki švandrikac?

Jak začala vojna, ta me perše do oblakov mušeli na večar a noc dac belave papere, spravic zacmeňe, žebi nas eroplani nevidzeli. Joj, jak to hučelo nad hlavami. Cahali tak, jak bi na Kamiňku a vec se krucili na Poľšču. A vidzeli me jak raz u noci na mihalovskim boku bula prevelika zarja, dumali me, že u plameňov cale Mihalovce, ale ňe, to horel Ungvar. Pres dzeň, jak me kopali bandurki a toto ponad nas hučelo a lecelo, ta me hlavi prikrivali zos opalkami, žebi nas ňespoznali, že me ľudze a ňetrucili na nas bombu. Raz tak gu večarju, už u dvorov pachla pražena cibula na bandurki na sucho, prišli ňemci. Jedni na koňov, druhe na pojmovich motorikov a trece na motorbicigľov. I už se rendelovali, chto chtore obisce zajme. I príbehla do mňe Marča. Cetko, takoj poce do nas, bo ňemci už u nas, svojo koňe uvadzili do našoho chliva a našo kravi uvedli do predňej chiži. Kravi stoja pred kasnu a už se obžiraju u džveredľe. Mac me poslali, bo vi se znace po ňemecki modlic, žebi sce prišli z ňemcami spravic šor. A co tvoja mac šalena, či jakoho bridňika? Ta vona ňezna, že ja mam ľem modlacu knižočku od Chaji, ale ja nič raz ňerozumu, toto co se modľu, ľem se bizuju, že Pambuch rozumia i po ňemecki.

A ja jak toto bučeňe pred džveredľom vidzela, taki d'abol do mňe vošol, že mi začala dobre nahlas hršic. Guta, guta bi jich ňemecka zabila! Jeden priskočil gu mňe a začal salutovac a švandrikac gut, mama, gut. Bo po ňemecki gut dobre, Buh se vola Got, mac

sin zón, afe už mi pozapomínala, bo to rokí, no ñe?

I vera hej, tak še stalo, že zo seštrínoho dvora še šické vipratalí a preñešlí do mojóho obisca, jak ja bí bula jích, jak bím z ñíma bandu bíla. Mala ja še z ñíma za tote dva dñí co u mñe kvartilovalí.

Strašćanka - z Kañuchovej fajti

Pripovídkí

(Do kroníkí ju zapísal strašćanskí novtariš, volal še Jaroslav Jaroušek a zo Straskóho pošol het 21. marca 1937. Pan novtariš totu pripovídku čul od sídzem-dzešatpejcročného Janka Maceňka, a vun še toto do-čul od svojích nebošćíkóv rodičov.)

Kediškal davno, kedz íšće vodní mlin pri Laborcu mlél, príšol tam žobrak pítać almužnu. Afe mlinar ñebul doma, odbavílí žobraća íem mlinarící tak, že pre ñoho ñíć ñemaju. A tak mílí žobraćok mušel pujs bez obdaro-vaña. Takoj, jak pošol žobrak z mlína het, vipadnul jedén z velkích a čežkích mlinských kameňóv na žem, a začal še na žemí krucíc. Doraz še vracíl mlinar a jak zbačil, co še stalo, takoj še pítal svojích mlinaríkóv, že chto tu bul. Kec še doznal, že žobrak a pošol ñeob-darovani het, zarazućka zaprahnuć svojo koñe do kočá a pušćíl še hľadac žobraća. Jak ho našol, priviz ho nazad do svojóho mlína. Tam še mu dal fajñe najejs a napíc, a až tak ho viprovadzíl. Afe dokedi še vracíl z odprevadzaña do mliníćkí, čežkí kameň bul u ložisku na svojím mesce, choć ho náćhto ñedzvíhal.

(Do strašćanskóho jazíka preložíla P.S.)

Marća ozdál najporjadñejša?

Chcel še jedén parobok ožeñíc. Porajílí mu dzívki šumne, bohate, gazdóvske í pañske, afe vun bul barz víbítí a dal víubnovac, že sebe vezme za ženu íem

taku dzivku, chtora mu zo svojoho obisca prišeše najvecej šmece.

Dzivki zamitali, pratali a do zajdov, opalkov, teliškov abo do furikov metali svojo šmece.

Kec še už ustanovil obecani dzeň, narobene, zuno-vane, zoznojene, štrechave a zadichčene dzivki prišli ukazac svojo šmece parobkoj na žeňeňe. Patrel za redom na dzivki, jich zajdki, opalki, teliški i furiki. A na samim zadku zbačil išče jednu Marču, šumňe začesanu, nabiglovanu, kus primalovanu, kus neparfino-vanu a na blašanej smetličkoj mala lem teľo šmecka jak do nparstka.

- Ti, Marčo, budzeš moja žena, bo ši najporjadňejša, - povedzel jej parobok a začal ju popod pazuchi laško-tac, za lica ščipac a vikrucovac jej ruki za driku, žebi ju muh lepši pobočkac. A jak še ucahli do chiži, zatkali oblaki a zariglovali dze-re, až tedy prišli furmaňi z Marčovim šmecom, ale nemali še koho opitac, dze ho maju visipac.

Chto bečeluje a ochraňuje pijakov?

Kedz chodzil Ježiš z Panu Mariju po žemi, ta tak še stalo, že zapadli z vozom do debri. Nijak raz nemohli vuz z debri vicahnuc a Ježiš tak hutori - sluchaj, mamu, ja tu pomerkuju a ti idz pohledac dajakich ľudzi, co bi nam pomohli.

Pana Marija pošla. Same perše uvidzela pastira. - Chlope, nemohli bi sce nam vicahnuc vuz z debri?

- Joj, krescanko, ta ja ňehodzen ochabic kravi, pošli bi hajnalom do komaňici, zdulbi bi še, a dachtore še i behaju.

- No ta nič no, kedz sce ňehodňi - povedzela Pana Marija a šatovala dalej. Zbačila gazdu. - Ojcele, gazdo, ňepomohli bi sce nam vicahnuc vuz z debri?

- Joj, ženo, ta ja ňehodzen ochabic kravi, vuz, kolčata, pluh, brani i val.

- No ta nič no, kedz sce ňehodni - povedzela Pana Marija a šatovala dalej. I uvidzela mlin i mlinara.

- Nepomohli bi sce nam...?

- Joj, pocestna, ta ja ňehodzen ochabic mlin, daco še popsuje a vec budze bida na mňe...

- No ta nič no. - A kedz už bula dočista dokonana zbačila karčmu. - Daj, Bože, ščesce - pozdravkala.

- Daj, Bože, i vam, - odzdravkali pijaci a kajali še skadzi taka ňespodzivana hojcinška prišla.

- ňedalbi bi sce mi dakus vodi?

A ščire pijaci začali kačmarkoj rozkazovac. - Daj tej žeňkoj poldeci, daj jej dva deci dobroho vina z borhazu.

Ale Pana Marija še pijatiki ňedotulila, vipila lem čistu vodu a povedzela - ňepomohli bi sce nam vicahnuc vuz z debri?

- No ta ňe? Hodňi me, ta takoj idzeme - povedzeli pijaci, bo nemali aňi kravi, aňi poľo, aňi mlin, lem ščire šerco.

Chtori z nich vul, chtori somar?

Kedz išče chodzil Ježiš zo svatim Petrom po zemi, ta provadzili šeljake diškurki.

A raz jak idu u paroli po polu, zbačili dzivku jak koši zarno. Ježiš lem zamurgal, afe svatomu Petroj še dzivočke košeňe vidzelo barz furemne, bo na druhim koncu pola ležel pod hrušku jakubovku parobok jak degeš.

- Tote dvojo ludze še poberja - povedzel Ježiš.

- Ježišu, ta nefigljuj! Šak vona robotna a vun taki biňgov, paľe, jak pod hrušku vilihuje.

- No, afe kebi še pobral ten vaľuch z taku pitnu jak je sam, ta ščocho bi vižili? Muj ocec dobre zna, čom do jednoho jarma zaprahuje jednoho vola a jednoho somara.

- A chtori z tich dvoch vul, a chtori somar?

- Kus počekaj, paľe, už me pri Straskim, ta še dakoho opitame.

Štraški

Ta teraz štrašidla jakoškaľ ňechodza a dakedi ňebulo obisca, u chtorim bi cholem raz nepoštrašilo. Daro še hutori, že štraškov ňit, jakbi ňebuli, lem teraz jich ňit.

Davno štrašilo na jakeškaľ fare. Ledvo sebe mladi kaplan lehnul, už čul jak po pujdze chtoška chodzi. Vzał do ruki švičku, bo vilaňe jakbač išče tedi ňebuli a višol hore drabiňku. Afe na pujdze ňebulo ňikoho. "No ta, co to zna buc?" - podumal sebe kaplan, zešol dolu, prežehnal sebe pod hlavu a lehnul. No toto chodzeňe še zaš lem ozvalo. A oznova višol hore drabiňku, bo dumal, že perši raz plano pujd opatrel. No, afe co?

Teraz už zbačil ciň, taki bul duži jak človek. "Co tu chčeš?" - opital še kaplan.

Lemže zostalo cicho. Ta še zdohadal opitac inšak. "Dušo, co žadaš?". A ciň mu odpovedzel, že bi za ňoho odslužil šicke tote omše za umartich, za chtore počas života nabral peňeži a ňeodkončil.

Tam dze še križuja dva drahi, jedna idze do Chemka a druha do Čemernoho abo na Plaňe, ta na tej kere do Čemernoho bul stari cinter.

Každu bohovitu polnoc z cintera višla učitelka. Segiňica ňemala pokoja bo barz bila dzeci po paľči-

kov, kec nežnalí hutorec po maďarski.

Tak se hutori, že učitelka tamac bludzi doteraz, pod bicigel' abo pod motor tam podklada nohu a z každim tam dirgše.

O jednim chlopoj z dolňoho huštaka se provadzili take pletki, že choč je ženati i dzeci ma a pozvolnu ženu, išče biruje behac za jednu gdovicu.

A kedz u jeden pondzelok bulo u valafe vešefe, na chtore bula povolana i gdovica za sokačku, večar pošol i tot frajirkoš na vešefe patrec pod oblak.

Joho dobra žena i zo svoju sestru se tak nadumali, že za nim pujdu pomerkovac, či odprovadzi gdovicu domu.

Štrehli pod dekiňami do polnoci, ale gdovica pošla sama domu a vun pod oblakom išče zostal. Ale zaraz se začal pod oblakom prestupovac a das o fertal višol z vešelovej kapuri i vun. Tote dva kopanci ucekali, žebi buli skorej doma jak vun. Dobešli gu cerkvi a tam na njih puščilo taki furemni strach. Něbulo kedi a vibehnul z jednoho dvora veľki bili pes. Ubehnul do šancu, co provadzil pozdluž huštaka. Tam zbuchotal do vodi, poprevaloval se z jednoho boka na druhi a jak se poriadne vilopotal, něbulo kedi a dočista sčaz.

- Ta skadzi tota voda? Šak už mešac něpadal diždž. - Zakajala se jedna sestra a druha jej odpovedzela - ta može dachto povipuščal z valovov a zo šafflikov.

No balí se premocno. Až na tefo, že tota sestra co pomahala za šovgrom štrehnuc, už aňi domu sama

něpošla. Mušel ju šovgor odviz za ruku, ale se něpriznala, že ho buli špehovac a co u šancu vidzeli.

Na druhe rano sestri vihnali kravi gu cerkvi gu pastiroj a takoj patreli na šaňec, a vun bul taki suchi, že až dno bulo dočista popukane.

Šanca už davno ňit, ale vi zato merkujice, bo bili pes vibehuje choč z chtoroho dvora.

Bosorki

Na hornim huštaku žil taki pastir, co znal odrabjac od pobosorovaňa. Ludze ho volali gu kravom, co po oceleňu něchceli spuščac mlíko, abo perša kurasta bula žeľena jak kraveňak, abo se ňijak raz ňedalo u zbušku zmucic maslo a aňi ten bidni sirik se ňedal odohrac. U takim něščescu se fudze obracali na pastira. Dzečňe prišol dze ho volali. Pri krave coškal podudral a coškal jej zavertal do roha. ňigda šohaj se už na takej kravoj bosorka něviveršila.

Škoda fem, že tot pastir něochabil svojomu pokoľeňu tot furovik, co z ňim vertal do roha, a do našej kňižočki toto, co podudral.

Kedz se mojomu ujcoj celífa perširaz jalovka, ta tak se o mladu kravočku balí, že pri ňej i nocovali u chlíve a učina ujca vartovali zo švíčku. - Pale, Jožku, jaka tu prevelka žaba, - zohnali učina ujca. - Ujco chopili vidli

a šturili žaboj do nohi. Rano ujco už lem merkovali, chtora žena vižeňe kravi gu pastiroj chramajuci, zo zafajčovanu nohu. Takoj poznali totu co bula u noci žaba, a tak jej povedzeli - jak ce išče raz prichopim u svojim chlive, ta vipuščiš dušu. - Široka gazdiňa se lem ušmichla - ti vipuščiš dušu, kedz toto tajomstvo dakomu poviš.

Ujco se pokušeňa vijavic tajomstvo strimali, až dokedi bosorka ňeumarla. A vec ho tak povedzeli mňe: Ofe, šarkaňu, ic mi do Bačistaňi na dzigaretfe a ja ci za to povim jedno šalenstvo.

A perši mi povedzeli take šalenstvo: „Bul jeden kraf, mal vefo krav, jedna bula červena, druha bula zelena, treca bula belava a štvarta bula visla, co ci oči zadrisla.“

A jak mi na nasipkoj plakala, že me oklamali, ta me posanovali a povedzeli mi išče dva šalenstva.

U Straskim das pred sto rokmi žila taka bosorka, co kedz umarla, ta ju aňi ščazbi đabli ňechoeli. Jak ležela na marov, puščil se taki vichor, co povivracal stromi, pozdimal verchi z chižov a z koscela zdejmul blachu. Toto čudo trimalo tri dňi. Umartu už bulo čuc, afe pochovac ju pre planu chvíľu ňemohli. - Šickich nas zňivoči, pomorduje ludzi, statok a vec chiže i pofo - hutoreli medži sobu ludze.

Na majiru žil jeden komenciaš - bača. Ničto ňeznal skadzi prišol. Po reči ňebulo poznac, bo tluk i po maďarski, i po polski. No a tot človek znal pomahac statkom.

- Olem, chlope, ňeznal bi si dajak spomohnuc i tomu ňeščescu, co nas zascihlo?

A bača tak poradzil. - Obrace u truňe mertvolu tak, že bi bula z tvaru obracena na dno truni, a kabati, co ma na sebe jej popribijajce gu dnu truni z klincami.

Chlopi z umartu ponarabjali jak bača kazal, a odrazu začalo švicic slunko, vichor ucichnul, a diždž ustal.

Po šmerci tej bosorki už lem dvoch chlopov ňemohli zňis do valala. Jedneho z Plaňov a druhi umarti mušel u truňe prenocovac u koscele.

Kedz se u jakimškaľ davnim roku po žime perši raz vihaňali kravi gu pastiroj, ta jedna baba svojo kravi tak vihaňala, že pred každim mostkom kus postala a zakošila tri raz gu sebe z jednu nohu. Toto zbačila druha gazdiňa, pošatovala nazad domu, nabrala z mašiňki na blašanu smetňičku uhľikov a takoj tote mesta, dze baba zakašala z nohu na moscikov z uhľikami posipala. Jak toto baba uvidzela, začala pluvac a paskudňe lac: "Bodaj bi si se večarička ňedočekala!"

Gazdiňa se mocno zlekla prekľinaňa, nametala na sebe hundri jake zachopila a puščila se na pešo prik Ridkoho verchu do svojej sestri na Olbinov. A tam, jak na pravim boku u brežiňe križik, ju štretnul ujco. - Haňo, dze idzeš? -

- Ta na Olbinov, bo se mocno boju, že ňeška do večara u Straskim umru.

- ňechodz tam, bo teraz mi u leše štretnul šmerc a pitala se me, či neznam kadzi se idze na Olbinov.

— — — — —
Chvala Panu Bohu, že tot Jozef druhi, sin Mariji Tereziji, co zrušil podanstvo, zrušil i paleňe bosorkov, bo u Straskim bi može i šidzem bidňic zhorelo.

Pajtaška mi hutorela, že ostatňa bosorka u Slovenskej zhorela u Krupiňe. To taki mali varoš.

Ale, čom bi sebe človek ňespomuh, kedz zna jak? Hodzen i tak:

Na Želeni štvartok treba skoro rano stanuc z posece. Vžac dva žochtare a pujs do humna. Do jedneho žochtara treba pozbirac rosu a druhi žochtar lem tak za sobu cahac jak slutu nohu. Mocno treba merkovac, žebi vas ňichto raz ňezbačil, bo kebi za vami dachto poštrehnul, ta už bosorovaňe nič ňeplatne. Mušelo bi se zaš začac o tim pitnim čaše, ale až na teraz rok. A o kefo mlíka bi gazdiňka prišla?!

— — — — —
Bosorovac znali i chlopi. Muj ujco, kedz se jim cefila krava a celatko ňevichodzilo na svet z hlavu, ale z nohami, pobehnul po sušeda dzeda. Dzedo prišol do chliva, vikasal rukavi a obracil u krave celatko. Krava se ščešľivo ocelila, ale dzedo sebe takoj sam za pomoc zaplacic. Z kociňka vžal na tri zavodi po jednej slamkoi a opchal do kešeňi. Odobral od ujcovej kravi šicko mlíko. Ochabil lem tefo, co celatko vicickalo.

Na druhi rok pri celeňu už ujco z učinu buli mudrejše. Učina kravu začepili prik rohov z červenu začepku a ujco uderili do pomosta ardzavi nožik.

Zaklinadla

Čom horelo u kaštilu?

U tisícdzevestodvacatim peršim roku zavolala do kaštila bigľovac partki, chlebovki, plachti a periňanki jakaška! služňica Senderka jednu mladu dzevetnacročnu ňevestu. Hej, hej, ňevestu, už mala muža i ročne dzivčatko. - Poc, Haňko, ta sebe dajaki grajcarik zafežeš.

Bigľajzi buli dvojake. Jedni čežarne, co se na mašiňkov zohrivali, a do druhich se nasipali uhľiki, co bigľajz hrali zdnuka. Verch bigľajza se odchlípoval a na bokov buli dzirki, žebi uhľiki mali luft a takoi se nazadušili. A tote čežarne bigľajzi se zohrivali pres ručki, žebi ručka ňezhorela, bo bula drevjana a zapravena do takich dvoch želizkov. Ručka se až vec prionacila na bigľajz, jak se zdimal z mašiňki.

No tota mlada ňevesta s tima bigľajzami tam narabjala a odrazu priňis tam perun veľkomožnu. Tak ju volali a zdraviľi ju kezičokolomnadšakižasoň. Velkomožna ozdal aňi ňebula z veľkomožneho rodu, lem ju Gladisa Wanderbiltka - bohačula prebohačula, co mala šickoho, lem grofski titul ňe a zato se odala za grofa Sečeňija a poznali se tak, bo vun bul u Amerikoi veľvislaňec, ta može na dajakim baľe abo pri hudakov. No ta tota Gladisa u dvacatim peršim roku rozpuščila francuzke mňiški, co se starjali o širotki a mesto dala veľkomožnej, že bi se o širotki starjala. Gladisa jak-

bačuš pošla nazad do Ameriki, ale neznam bizovne.

Velkomožna popatrala po stolov jak jaštrab i upchala ruku pomedži nabiglované partki, vicahla ju a začala vreščec - kuťafajat, chto to bigľoval? A rozmetala šicko pobigľovane po bigľajzarňi. Buchla z dzverjami aňi še klamki nedotulila, žebi še od chudobních rukov űestrepala.

- Senderko, ta to čom? - Opitala še űevesta.

- Ta zato, bo buli partki kus velhotne.

A Haňka takoj zo šćiroho šerca povedzela - bodaj bi tot kašćiľ do rana zhoreľ.

O polnoci do Haňki s palcom pošupal muž, - čuješ, Haňko, jak trubki trubia, jak bi dakdze horelo. I obidvojo višľi von a horelo dospravdi. Kašćiľ horeľ. űigda űi chto še űedoznal od čoho še oheň chopil.

Ta to budze jakbačuš tak pravda, že dakedi hodzen okrem šerca, švabľika i z jazikom podpalic.

Stuj, hadze!

Raz pošla jedna űevesta z dolňoho huštaka z babu Š. zo šćredku valala na Ridki verch na kozare. Zbirali, zbirali i tu odrazu pred űima had. űevesta še tak zlekla dobre űeomgľela. No baba še lem usmichľi.

- Chceš vidzec paradu, Haňko? Ta pať!

Baba Š. vžali paličku, naprojscili ruku nad hada a tak zakľinali: "Stuj, hadze, sud budze, tvoja moc moja budze."

Had še začal na paličku dzvihac, dzvihac, postavil

še na chvust a tak zostal stac.

- Poc het, Haňko, tot bridňik tu už tak zostaňe.

Lemže űevesta už űezbirala, furt še obziralala, už še űebala lem hada, ale i babi.

- A do bizovna tot had tam stojľ?

Baba Š. še zaš lem usmichľi a povedzeli: - ta poc opatrec. Na űevescino krescanske sumeňe, že tam na chvosce stal.

Taki cenki prucik

Dachto sebe tak duma, že bosorovaňe a zakľinadlo to toto pitne. Ta dzebi.

U Pensilvaňiji pri Picburgu u takim valale co še u tišćidzevectodruhim roku volal Nort Konvald bulo dojs velo chlopov zo Straskoho, i muj űeboščik dzedo. Robili tam u majnov. Z dzedom tam buli i moja baba z dzecami. Baba hodovali dzeci, porajili obisce a mali na kvartilu chlopov a jim i varili. A bul tam i jeden z Kuźmic, lem űeznam či i vun bival u babi, abo do űich chodzil lem večar pošedzec a pohutorec s chlopami. Tot Kuźmičan znal šelijake zakľinadla a vražeňa. Raz priňis z vonka taki cenki prucik, zabil ho u prikľece medži dile a zo žeme višlo na prucik telo blichov, co še až kival pod terchu a prevažoval z jednoho boka na druhi.

Ale toto űebulo najveķe čudo jake znal virabjac. Chlopom co buli u Nort Konvaldze pres ženov, znal ženi z kraju u povetre prikrućic a vec prikrućic nazad do kraju.

Ludze zhučeli, že jedna taka prikrucena žena i hru-ba bula, afe dzecočko od nej ozdať u šedzmim meša-cu odešlo, ta ľem ho zahulaľi do jakejškaľ podľej šavol-ki a pochovali ho do škradzı.

Jak me predavali nochce

Medži Arvajom a Šimkaňinima bula taka mala chiž-ka, co mala ľem jednu chižu pres prikleta, z jednim malkim oblačkom. Jeden čas u tej chižkoj bivala baba V...ova. Tiž bula malka, mocno stara a roľli jej bajusi. Raz rano po mňe prišol Feri - mal das šidzem roki, a ja bula o kuščindo mlačša, a tak vun na mňe: - Takoj poc, bo baba V...ova kupuje nochce. Okusaj sebe, daj do paperika a baba V...ova ci za řnich da cukru. Šatuj, žebi nas Laci, Janko, Vlasta, Albina, Irina, abo Emil řne-obehľı. Tak me beželi, dobre me nohi nepolamaľı, ale uť tam chtoška bul. Nijakraz mi ře řnehodna rozpo-menuc, chto. Zadurkaľı me, baba u čistim čarnim viľa jak s truni. - Co chcece? - Zmurčela na nas, afe dobre vona znala, bo uť mala porichtovani u paperikov cukru. - Prišľı me predac nochce -
- Dajce hev, a tu mace a takoj ice hetľ-

Cukru bulo ľem telo dvaraz ofizac paperik. Lemže ře našo macere Ferijova i moja, co buli vlasne řestri, jakoš doznaľı, jaki řeft z babu V...ovu provadzime a mocno na nas kričeli. Malo ře chibilo, že me navi-fasovali prik piska. Kričeli prestrařne: - Ta do V...ovej babi? Ta hev? Ta řak vona z nochcami vraži, zakľına, odobere od vas řicko vašo řcesce.

Jak mi toto ućuli, že vraži, tak me ře jej bali i cala naša kumpaňija, že me ľem prik dziru u ploce řpeho-vali, ři uť odobira řcesce, abo ře.

Paru dňı potim řemal dobri smak uť aňı naš domařňı cukru.

U řkole

Može das rok po druhej vojňe, kedz me nořli do řkoli na jednej rukoj paru falatki dreva a u druhej kobilku, a u klaře me ředzeli male dzeci z velkima, ta prišol inřpektor. Suchi jak agar. ľšče pred nedavnom mi pametala jak ře prezival, ale uť řheberu pirulki, bo drahe, ta řicko pozapominam. No ta prišol a tak ře nas pital, perři chlapcov: "Akej si národnosti?". "Ja Slovjak." Povedzel vivolani. "A ty?", opital ře takoj toho pri řim. "Ja tiž Slovjak." Za redom řicke chlapci buli Slovjacı. Vec prišol řor na dzivčata: "A ty, řiačka?". "Ta ja Slovjačka." I mi řicke buli Slovjački, ľem jedna Marta bula Slovenka, ju i pohladkaľ, ale nećudo, bo bula z popaňetej rodzini.

Priřaha

Das pred pejdzeřacima rokami ře řenil Mižo. Toto dobizovna znam, bo mi bula družička. Ničoho raz ře tak řebal jak priřahi. Ta ti ře řiř raz řebuj ľem budzeř řicko řumňe hutorec za klebanom. Nakazovala mu mac. I tak bulo, ať dokedi kleban řezačal hutorec: "Tak

ci Pan Boh pomahaj" a Mižo za nim "tak ci Pan Boh pomahaj". Nijak raz ňemohli vijs na jednu drahu. Kleban šmaril z ruku a daľej provadzil prišahu jak še patri.

Ale chto už ňeška zna, kefo raz bul kleban pri takej prišahoj ženati.

Tak odpovedzel

Jeden kleban kedz ňemal kaplana, ta sam učil dzeci naboženstvo. Raz jich učil, že u Bohu tri osobi. Vec še jednoho maloho smarkoša opital: "Jošču, kefo u Bohu osobi?" Joščo kus podumal, pochahul z nosom a odpovedzel: "Ta ocec, mac i baba."

Jak še zbuvali hojsci

Dachtore tak: "Ženo moja, podzme spac, bo našo hojsce bi už chceli pujsc domu."

A dachtore daľi kišbirovaj zbudnovac: "Chto u našim valale dluši jak tri dři, ta naj še takoj pozbira domu, bo budze ščitaňe ludi."

Dachtore i tak: "Ta ňechoce išče od nas, šak ja vam pod nohami ľem zato zamitam, že barz tu šmerdzi."

Zači

Kedz človeka mocno rozboli hlava nad sluchami a začne še mu chavkac a zvijac žaludok, ta abo bul lačni, ta še ščemeril, a kec bul siti, ta dostal zoči. Od ščemereňa pomože zakušic cholem kromku chleba a porozcirac hirki na zapescu.

Perša pomoc od zoči je spluvaňe. Naplujajce na hanki paľcov, vec s tim počuchajce čolo a žehnajce, ale nepovice amen.

Kedz vas chorota zascihňe na polu, ta ľem ošikajce spakruki a pretrice čolo. Vec čolo poucirajce z narubi obracenim podolkom.

Kedz sce doma, zruce sebe uhľiki. Dojs tri. Do harčička dajce žimnej vodi a vibirajce z mašiňki po jednim uhľiku a tak hutorce: ňejeden - jak zasiči u vodze takoj pušce druhi a povice ňedva, a vec ňetri. Kec uhľiki spadli na dno, ta zoči bizovňe. A teraz tak robce: namočce ruku do harčička, scirajce z vodu čolo a hutorce: Jeden ce urik, tromi ce odrikali Boh ocec, Boh syn, Boh duch svati. Vec scirajce ľavu ruku a pravu nohu, a vec zaš pravu ruku, a ľevu nohu. Z vodi še na tri zavodi napijce a šicko viľejce na futro dzverov.

Figle

Kebi sce nemali doma uhlíki, mozece zoči spravici i zo švablikami. Švabliki palice naraz dva na križ a puščace jich do vodi a tak hutorice: Chlopoj pod kalap, žene pod koňtu, dzivkoj pod varkoč. Jeden ce urik, druhi ce liči, jeden nohom, druhi rukom, jak si dluž od šickoho zloho. Veckal se šicko zopakuje, lem se išce gu tomu doklada: Ščazlo bi si do hur, do skal.

Kedz se z oči ňerobi, ta taki človek dostaňe očne suchoti. A tote tirvaju dzevec hodzin, dzevec dñi, dzevec tižne, dzevec mešace, ale i dzevec roki.

Za šickima zmetaňami zoči, se na sami koňec povi: Tak jak nič ňeznaš, tak naj ci se nič ňestaňe.

Čekaňe na omšu pri svatim Janoj

Umar Miło, pošol do ňeba, ta se radoval, že je aŇdel. Perši dzeŇ mu dali pomajsceni chlib zo šmaľcom, ale i na druhi i terci dzeŇ mu dali chlib zo šmaľcom.

Opatrel Miło prik kukera dolu do pekla, no a tam šoudri, pečene kački, huski, šajt, mesova polívka, mlačačkova kapusta, bobalki.

I pošol Miło za svatim Petrom.

- Sluchaj, Petre, ta to jaka spravedljivojs? Ja u ňebe furt jim chlib zo šmaľcom a dolu u pekle hojscina od vidumi sveta.

A svati Peter mu odpovedzel - Miłu, ta pre nas dvoch se ňeoplaci varic.

Pošla jedna žena gu doctoroj pre šafenich. - Pan docthor, muj muž jakbač šafeni. Jak vipije kavej, ta takoj ži harčičok, ochabi lem uška.

- Ochabja lem uška? Šak uška su na tim najlepše.

Idze bači na bicigľu a taki chlapčisko za ňim kriči:
 - bači, šarhaňov vam čerči.
 - Sinu, ja nečuju, bo mi šarhaňov čerči.

Dzecinske zabavisko

Bul jeden domčok
Iksom parom kompasarom
bul jeden domčok.
Iksom parom kompasarom
u domčoku stolčok.
Iksom parom kompasarom
na stolčoku misočka.
Iksom parom kompasarom
u misočkej vodička.
Iksom parom kompasarom
u vodičkovej ribočka.
Iksom parom kompasarom
a dze tota ribočka?
Iksom parom kompasarom
mačka ju žedla.
Iksom parom kompasarom
dze tota mačka?
Iksom parom kompasarom
do lesa ucekla.
Iksom parom kompasarom
a dze tot les?
Iksom parom kompasarom
na popel zhorel.
Iksom parom kompasarom
a dze tot popel?
Iksom parom kompasarom
voda ho vžala.
Iksom parom kompasarom
dze tota voda?

Iksom parom kompasarom
už še viřala.

Dzeci, dzeci, dze vam mac?
Pořla na jaročok prac.
Co vam ochabila?
U harčičku mličko.
A dze toto mličko?
Ptački vipili.
A dze tote ptački?
Do lesa ucekli.
A dze tot les?
Šekerka ho zrubala.
Dze tota šekerka?
Do pomijov spadla.
Dze toto pomije?
Šviňe vipili.
Dze tote šviňe?
Ludze jich pobili.
Dze tote ľudze?
Poumirali.
Dze jim hrob?
Z travu zaros.
Dze tota trava?
Dzivka zožala.
Dze tota dzivka?
Už še odala.
Dze jej muž?
Umar už.
Dzeci, dzeci, dze vam mac?
Pořla na jaročok prac.

Hadanki

Na stojaci pitam,
na ležaci davam,
zo zadku obližňem,
a spredku pricišňem.
(Poštova znamka)

Stoji, stoji stojava,
pod stojavu cholbaba,
pod cholbabu mirdžocha,
pod mirdžochu pirdžocha.
(Kudzel)

Viši, viši višadlo,
pod ňim stoji stojadlo,
pita Pana Boha,
žebi odpadlo.
(Hodziňka)

Kedz idze von z valala,
ma rohi do valala,
kedz idze do valala,
ta ma rohi z valala.
(Pluh)

Leže, leže po želeže,
dušu ňema, dušu veže.
(Mašina)

A na koňec išče tota hadanka. Ňebudze ľehka, bo do slovňika me ňenapisali šicke slova, žebi sce še vecej potrapili.

Začňeme od predku:

Na kravi še davalo jarmo, na koňe chomuti abo štvorce a na jarmo še zakapčal dišef. Na koncu dišefu bulo abo rovno, abo rozčepereni, abo do vidli. Dišef bul s cvorňom, to taki hrubi kľiňec, spojeni o šnice. Tehiľe, to je toto, co teraz volame po slovenski "predná a zadná náprava". Predna tehiľa še mohla hibac a zadna tehiľa bula na pevno. Tehiľe buli spojene z rozvoru. Zadna tehiľa bula pevná, bo bula zo špicami a tote buli spojene z rozvoru s kariku, to taka obruč. Predne šnice buli za tehiľu, na predku buli spojene dovedna a na koncu bula podejma, žebi šnice ňepadali do predku. U tehiľoch buli oški (ošé majscene s kolimažu) a na ňich buli koľesa. Koľeso še skladalo: u štedru bula hlava, u ňej buli nabite biksi a zvonka do obluka vistruhane bahra a tote buli scisnute zo železnim rafom co še vola cukbant. Na rozvoroy buli na predku i na zadku take nasadi. Na ňich bula položena spodňica a na bokov nasadov buli nabite kľaňice. Na kľaňice še položili hnojňice (kedz še vožil hnuj), abo rebrini, kedz še vozila slama...

A mozece rozдумovac co me tu opisali!?

Špivanki

A teraz na samim zadku sebe zašpivajme.
Mne še lubi tota:

Povidz že mi, povidz, ptačku premiljeni,
čhto je na tim švece mocno zarmuceni.
Povim ci ja, povim, že čhto zarmuceni,
čhto še plano oda a plano ožeñi.

I tota šumna:

Široki mostočok uhiña še,
a trava zelena ñekoši še.
Kebi ja ten mostok arendoval,
lepši bi ja joho vifundoval.
Červene i bile ruže sadzil,
co najkrajše dzivče odprovdzil.

A tota až do plaču:

Lufaj že mi lufaj,
tem še ñevikulaj,
z novej posciločki
do čarnej žemočki.

A totu me špivali na Viliju pod oblakami:

Kedi jasna hvizda z ñeba vichodzila,
tedi Pañeñka Marija sina porodzila.

Jak ho porodzila, šumñe mu špivala,
lufaj, belaj, muj sinačku, bo ja
bi barz spala.

A totu me špivali frajriroj:

Tri pañtlički na kabat ja prišila,
kedz ja mala v Mihaľovci frajira,
afe vidzim, že z toho ñič ñebudze,
dva odparem i jeden mi dojs budze.

A kebi ja mala kridla orolovo,
oblecela bi ja Straske naokolo,
šedla bi ja, šedla na miloho dvore
a tam še pitala, dze muj mili ore.
Ñeore, ñeore, vinočko popija,
pri každım poharu frajirku spomina.

Pafe, Gabiko, jaka šumna špivanka. Dakedi buli
ľudze barz mudre a ñe take gluptaci jak teraz.

Ñeber dzivče, ñeber domu,
čhto ci sciska ručku tvoju,
bo vun sciska i hutori,
za druho ho šerco boli.

Idu, idu, ñeznam kadzi,
zarosla mi dražka všadzi,
zarosla mi z rozmariju,
sama ñeznam dze zahiñu.

Muderstva a vidumanki

*Kedz ce u Straskim ňenabija, u Naciňovši ňeokradňa,
u Starim ňeošmeja, ta možeš pujs do šveta.*

Krivoščanci pod huru, žedli hada z kobulu.

Đuriju, Đuriju, šviňe ci zahradu riju.

Đuri, Đuri, macaj kuri, popod krački, jak zajački.

Andriju, Andriju, konope ci hňiju.

Kišasonka, ric jim vonka.

Obecunka hunka, šaľenomou rada.

*Šurimaňa taka, co do studňi skaka.
A jak ju cahalň, ta jej ric podralň.*

Hlava šiva a ric dziva.

Z pocmefucha oheň bucha.

I mačka sokačka, kec ma u čim.

Boha za nohi, đabla za rohi.

Kelo chižov, tefo križov.

Dobra dzeka sami šmich, plana dzeka sami hrich.

Jaki išol, taku našol.

*Kedz ptačka lapaľi šumňe mu špivali
a jak ho lapili - do klitki šturili.*

Koho maju zavešic, tot se ňezatopi.

Sova ňigda nezašpiva, lem zahuka.

Mali chlop z velkim kijom chodzi.

S tobu aňi z voza, aňi na vuz.

Darovanomu koňoj se zubi nečitaju.

Haňbi se jak kobula, kec ju perši raz zaprahňa.

Ňepomože ci aňi švecena voda.

Dze ce ňevolaju, tam se ňepchaj.

Poc, chľebe, žim ce, gamba hotova.

Pristašova kobilka na klíncu viši.

Čižma do čižmi - bočkor do bočkora.

Pijani šaľenomou rozum braľ.

Každa liška svuj chvust chvalí.

Kuň co caha je biti.

Taki je do tanca, jak bujak do koča.

Taka skupa, co bi za korunu hola valal obehla.

Kedz zdechla krava, naj zdechňe i ceľe.

*Ta mi rodzina, ta ňe? Ta jaka?
Ta vaš dzedo našej babe opchal do rici hrabe.*

*Ta mi rodzina, ta ňe? Ta jaka?
Ta vaša krava še napila z našoho vedra.*

*Vitajce, bratkove, mojej ženi sinove, vaš otec - muj otec,
moja žena - vaša mac, podzme še mi pobratac.*

Zarikanoho chľeba najvekší falat.

Vrana vraňe oči ňevikofe.

Cerp, dušo, budžeš spasena.

Ňe každomu Pana Marija cetka.

Dze še svojo psi kusaju, naj še cudze ňemišaju.

Mala hrudka - sami sir.

Jaki požič, taki vrac.

Buce ciši, sušid hriši, až žem schňe.

Chto še roboti ňeboji - dobre obstoji.

Každi svoho Boha chvalí tak, jak zna.

Z velkoho hrimeňa malo diždzu.

*Chto skoro rano stava zlate dukati ponachadza,
chto ňeskoro už ľem kurjački.*

*Ňigda še ňeštreťňa huri z dolinami,
aľe še štrítaju ľudze zos ľudzami.*

Ľudze z ľudzmi - velci z veľkami.

*Ščesce ňigda ňit take veľke,
žebi ho ňeščesce ňeobehlo.*

Chto sebe ňevaži korunu, ňigda ňebudze mac dva.

Mudromu ňeradz, mocnomu ňedzvihaj.

Komu Pan Boh, tomu šicke svate.

Voda šicko zmije, ľem hrichi ňe.

O autorke

Paula SABOLOVÁ - JELÍNKOVÁ je rodáčka zo Strážskeho a pôsobí v Bratislave. Publikovala časopi-secky v zborníkoch a novinách. Pozoruhodná je knižná tvorba: Prázdniny, Tréner sa zajtra žení, S kým ože-niť svojho muža, Ajko Pavleška Miešajvareška, Biele slony, Kamenná ruža, Drahý Andrej, Žabí kvet, rozhla-sové hry Hora a Pohľad do hmly.

Zbierala a zaznamenávala to, čo ponúka v tomto slovníku a jeho textovej časti. Čas ubieha, pomaly a isto zaniká aj dialekt. Preto je snaha autorky - za-chytiť a zaznamenať ako sa volakedy v Strážskom ho-vorilo - obdivuhodná a záslužná. Slovník bude pripo-minať „hutoreňe u Straskim“ a rozšíri bohatstvo našich predkov.

Gabriela Grmolcová

Edičná poznámka

Veľmi prudko sa mení spôsob života obyvateľov v regióne Zemplína i v našom meste. Nenávratne sa stráca irečité zemplínske nárečie a teda i to, ako sa da-kedy v Strážskom hovorilo, aký bol jazyk, aká bola reč obyčajných ľudí, obyvateľov dediny.

Zostavovateľka vychádzala zo skutočnosti, že by bolo škoda nezahrnúť do slovníka aj zapísané príbehy, piesne, prekáračky a iné z ústneho podania starých ľudí, či zaznamenané údaje a názvy polí, viníc...

Slovník je zoradený v abecednom poradí. V zem-plínskom nárečí nepoužívame „y“, ale iba „i“. Spolu-hlásky „d, t, n, l, d', t', ň, l'“ rozlišujeme graficky aj pred „e, i“ (je tu iná výslovnosť - mäkká a tvrdá) - napríklad cholem, ledňik, mliňica, ňigda, štrimffe (mäkká), ligac, tiž, tedi, šalejka (tvrdá). V texte boli v niektorých prípa-doch ponechané predložky „s, so“ aj „z, zo“ (v 2. i 7. páde), aby bolo možné rozlíšiť ich výslovnosť. Týka sa to aj predložiek „k, ku“ a „g, gu“. V publikácii rozlišu-jeme písanie (a tým aj výslovnosť) sykaviek „s, š, š, z, ž, ž“ (podobne i „dz, dž, dž“). Pre výslovnosť je charak-teristický a jedinečný práve ten zvláštny mäkčeň (uve-dený je ako posledný), ktorý veľmi ozvlášťuje náš dialekt.

Nárečové texty i slová v slovníku sú zaznamenané podľa výslovnosti v Strážskom a môžu byť odlišné od výslovnosti v okolí i v inej časti Zemplína. Pripomíname nesprávne používané výrazy v spisovnej slovenčine „straščanský, strážčanský“. V tejto publikácii uvádza-me správny nárečový výraz straščanski, straščansko-ho.

G. Grmolcová

Zo srdca ďakujem všetkým, ktorí so mnou spolu-
pracovali, podporili ma a zberateľsky mi pomáhali:

Anne Baánovej - Sabolovej
Magde Baánovej
Helene Bellovej
Anne Dančišínovej
Gabriele Grmolcovej
Márii Hajičkovej - Sabolovej
Lubomírovi Lipovskému
Margite Kočanovej
Jozefovi Mižákovi
Zuzke Moravskej
Johanke Romanovej
Matilde Sabolovej
Márii Šandorovej
Marte Tejgiovovej
Jánovi Tejgiovovi
Márii Valovčikovej
Helene Veselej-Sabolovej
Jánovi Drapeckému
Mestskému úradu v Strážskom
Nadácii Matice slovenskej, Bratislava
Prof. PhDr. Ivorovi Ripkovi, DrSc., pracovníkovi
Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV, Bratislava
Literárnemu fondu - výboru Sekcie pre vedeckú
a odbornú literatúru, Bratislava
všetkým, ktorí už nie sú medzi nami a za svojho
života mi dovolili počúvať
a Božej vôli, ktorá mi nedovolila zabudnúť.

Vydal: MESTO STRÁŽSKE

© Mesto Strážske 2004

Zobierala a autorsky pripravila: Paula Sabolová - Jelínková
Úvodné slovo napísal: Prof. PhDr. Ivor Ripka, DrSc.
Zodpovedná redaktorka: Gabriela Grmolcová
Technická spolupráca: Ján Tejgi
Grafická úprava: Lubomír Lipovský - LiRea, Humenné
Kresby: Ladislav Šukajla - str. 98, 110
Tibor Komanický - str. 95
Fotografie: Mária Valovčíková (rodinný archív)
- str. 92, 103, 108, 130
Melánia Nemcová (rodinný archív) - str. 112
Druhé, rozšírené vydanie, náklad 500 kusov
Vytlačil: Tlačiareň Buraľ, Jovsa

ISBN 80-969147-9-0